

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 17

ANDRA KAMMAREN

1961

5 maj

Debatter m. m.

Fredagen den 5 maj

	Sid.
Fortsatt valutareglering, m. m.	3
Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster	5
Permanent skörde-skadeskydd, m. m.	31

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 5 maj

<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 51, ang. avgiftsfrihet vid inbetalning till eget postgirokonto.	3
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 24, ang. förordnande om fortsatt valutareglering, m. m.	3
— nr 26, om utgivande av ett värdefast statligt obligationslån.	4
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 31, om ändrad lydelse av 8 § förordningen angående patent.	4
— nr 32, om ändrad lydelse av 2 § lagen om villkorlig frigivning.	4
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 44, om nedskrotning av bilar	4
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 78, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition ang. allmän beredskapsstat behandlade allmänna frågor.	4
— nr 79, ang. allmän beredskapsstat (justitiedepartementet).	4
— nr 80, ang. allmän beredskapsstat (försvarsdepartementet).	4
— nr 81, ang. allmän beredskapsstat (socialdepartementet).	4
— nr 82, ang. allmän beredskapsstat (kommunikationsdepartementet)	5
— nr 83, ang. allmän beredskapsstat (finansdepartementet).	5
— nr 84, ang. allmän beredskapsstat (ecklesiastikdepartementet).	5
— nr 85, ang. allmän beredskapsstat (handelsdepartementet).	5
— nr 86, ang. allmän beredskapsstat (inrikesdepartementet).	5

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 87, ang. åtgärder för förbättring av rekryteringen till polisväsendet m. m.....	5
— nr 88, ang. upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor.....	5
<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 23, om utredningar beträffande vissa ungdomsfrågor.....	5
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 52, om anstånd i vissa fall med erläggande av del av automobilskatt för buss.....	5
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 20, om en samordning av pågående arbete på samhällsplaneringens område.....	5
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 34, ang. vissa anslag ur kyrkofonden m. m.....	5
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 22, ang. ett system för permanent skördekadestydd, m. m.....	31
— nr 27, ang. allmän beredskapsstat för jordbruksärenden.....	50

—

—

—

—

Fredagen den 5 maj

Kl. 11.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1

Justerades protokollet för den 28 nästlidne april.

§ 2

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

Såsom tidigare meddelats kommer kammarens sammanträde onsdagen den 10 maj icke att fortsättas på kvällen. Däremot torde det såvitt nu kan bedömas bli nödvändigt att anordna kvällsplenum fredagen den 12 maj.

§ 3

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 154, med förslag till lag om ändring i vattenlagen m. m.

§ 4

Föredrogs och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts å bordet vilande skrivelse nr 158, angående uppskov med beslut över ett från 1960 års riksdag vilande förslag till upphävande av 31 § regeeringsformen.

§ 5

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den å bordet vilande motionen nr 793.

§ 6

Föredrogs den av herr *Ekström* i Iggesund vid kammarens nästföregående

de sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående trötthetsfaktorns betydelse vid trafikolyckor, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avgiftsfrihet vid inbetalning till eget postgiro-konto.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8

Fortsatt valutareglering, m. m.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 24, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om riksdagens samtycke till förordnande om fortsatt valutareglering, m. m., dels ock väckta motioner angående lättnader i valutaregleringen, m. m., samt angående en förutsättningslös prövning av behovet av en fortsatt reglering av kapitalrörelserna.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde

Herr REGNELL (h):

Herr talman! Ett enigt utskottsutlåtande borde egentligen inte behöva ge anledning till debatt i kammaren. Men när det som här är frågan om hopskrivning av ganska kraftigt divergerande åsikter, kan det kanske vara motiverat med en kort kommentar.

Den sakliga motsättningen gäller graden av kontroll över kapitalrörelser

Fortsatt valutareglering, m. m.

mellan Sverige och utlandet. Talesmän för näringslivet och för riksdagens borgerliga partier har gång på gång gett uttryck för uppfattningen, att de svenska bestämmelserna borde liberaliseras i snabbare takt än vad myndigheterna varit beredda att göra.

Diskussionen på riksdagsplan får betraktas som ajournerad genom att frågan gått till utredning. Det är den omständigheten, som resulterat i utskottets eniga skrivning. Jag skall förvisso, herr talman, inte bryta mot praxis genom att ta upp sakdiskussion kring ett ämne, som ligger under utredning. Men tillåt mig att säga två ting.

Först vill jag då uttala glädjen över det besked, som utskottet fått av en talesman för utredningen och som innebär, att utredningen inte bara anser sig oförhindrad utan direkt har för avsikt att utreda vilka konsekvenser en helt slopad valutareglering kan förmodas få. Som motionär i den riktningen hälsar jag det beskedet med största tillfredsställelse.

Vidare vill jag framföra ett önskemål, nämligen att utredningen gör sitt arbete så raskt, att ajourneringen av riksdagens sakdebatt inte blir långvarig. Det är nämligen fara i dröjsmål. I den effektivare arbetsfördelningens tecken pågår runtom i världen strukturförändringar inom produktion och handel. I glädjande kontrast till gångna tiders nationella självtillräcklighet sker de förändringarna i stor utsträckning tvärs över statsgränserna. Investeringar och handelskrediter finansieras där de förmånligaste villkoren bjuds eller, annorlunda uttryckt, där finansieringen vållar minst påfrestningar på kapital- och kreditmarknad. Inte minst påtaglig är den utvecklingen hos de för Sverige viktiga handelspartners, som samarbetar inom den gemensamma marknaden.

Om Sverige skall bli i stånd att fullt ut spela den roll i världsekonomin, som vi i övrigt har förutsättningar för, mås-

te vi enligt mångas uppfattning bli i tillfälle att pröva om vår inställning till internationella kapitalrörelser. Mitt inlägg här har haft till syfte att stryka under, att tillfälle till sådan prövning måste komma snart.

Vidare yttrades ej.

Vad utskottet hemställt bifölles.

§ 9

Föredrogos vart efter annat

bankoutskottets utlåtande nr 26, i anledning av väckta motioner om utgivande av ett värdefast statligt obligationslån;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent, och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 18 september 1943 (nr 691) om villkorlig frigivning;

andra lagutskottets utlåtande nr 44, i anledning av väckta motioner om nedskrotning av bilar; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 78, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62 behandlade allmänna frågor,

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde,

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde,

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde,

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, och

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 10

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Punkten 1

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—11

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde,

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde,

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till åtgärder för förbättring av rekryteringen till polisväsendet m. m., och

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1961/62 till viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor jämte i ämnet väckta motioner;

allmänna beredningsutskottets utlå-

tande nr 23, i anledning av väckta motioner om utredningar beträffande vissa ungdomsfrågor;

bevillningsutskottets betänkande nr 52, i anledning av väckt motion om anstånd i vissa fall med erläggande av del av automobilskatt för buss; samt

bankoutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckta motioner om en samordning av pågående arbete på samhällsplaneringens område.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 12

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., dels en i ämnet väckt motion.

Genom en den 10 februari 1961 dagtecknad proposition, nr 47, vilken hänvisats till statsutskottet, såvitt avsåge ett under rubriken Vissa anslag ur kyrkofonden m. m. upptaget förslag om anslag under åttonde huvudtiteln, och i övrigt till lagutskott, varvid propositionen behandlats av tredje lagutskottet, såvitt avsåge under nämnda rubrik upptagna förslag om anslag ur kyrkofonden, och i övrigt av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, såvitt nu vore i fråga, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden

dels föreslagit riksdagen att

1) bemyndiga Kungl. Maj:t att vid nyindelningen av riket i pastorat inrätta prästerliga övergångsbefattningar i enlighet med i propositionen förordade grunder;

2) antaga vid propositionen fogade förslag till lagar om ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond och av 1 § 2 mom. lagen

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

den 29 juni 1951 (nr 570) angående pastorats deltagande i kostnaderna för församlingsprästernas avlöning (präst-lönekostnadslag);

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser och vidtagna åtgärder i övrigt, som fordrades med avseende å förutnämnda övergångsbefattningar;

dels inhämtat riksdagens yttrande beträffande de villkor för tillstånd att inrätta kloster i visst fall, vilka angivits i propositionen.

Beträffande frågan om villkor för tillstånd att inrätta kloster anförde utskottet bland annat:

»Enligt 5 § religionsfrihetslagen kan kloster inrättas endast med Kungl. Maj:ts tillstånd och på de villkor Kungl. Maj:t föreskriver. När propositionen med förslag till religionsfrihetslag (nr 100) behandlades vid 1951 års riksdag, anförde särskilda utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 1), att enligt utskottets mening Kungl. Maj:t borde, då fråga om tillstånd att inrätta kloster första gången förekom, inhämta riksdagens yttrande över de villkor som Kungl. Maj:t därvid ämnade föreskriva.

Hos Kungl. Maj:t har nu *Theresiastiftelsen i Lund* anhållit om tillstånd att å en stiftelsen tillhörig fastighet i Glumslövs socken i Malmöhus län inrätta ett kloster för karmelitnunnor.

Enligt stadgarna för Theresiastiftelsen, som bildades den 15 juni 1956, skall stiftelsens ändamål vara att stödja den fromma verksamhet, som systrar av den katolska karmelitorden bedriver i Sverige. Stiftelsen samarbetar för uppnående av sina syften med karmelitsystrarna i karmelitklostret i Gent i Belgien. Stiftelsens fastighet förvärvades år 1957 efter tillstånd av Kungl. Maj:t för en köpeskilling av 125 000 kronor. I en byggnad på fastigheten finns enligt uppgift bostadsmöjligheter för omkring 10 personer. Stiftelsens avsikt är att om ansökningen bifalles uppföra en nybyggnad, ägnad för klosterliv. Vid styrelsens ansökning är fogade de kloster-

regler, som avses skola gälla. Enligt dessa får högst 21 personer intagas i klostret. I övrigt innehåller reglerna inte något som i väsentlig mån avviker från den kanoniska rättens allmänna bestämmelser om kloster. För dessa bestämmelser lämnas i nämnda proposition (s. 106 o. f.) en redogörelse, till vilken torde få hänvisas.

Stiftelsen upplyser, att den kommunitet, som skulle utgöra klostrets första medlemmar, består av sex belgiska karmelitsystrar och två svenska medborgare. Ytterligare någon av svensk nationalitet har anmält sin avsikt att inträda. Vidare anföres att, enär det inte i Sverige finns några klostertraditioner, måste man uppenbarligen — för att över huvud taget kunna skapa en sådan på gamla och fasta traditioner byggd institution — i det första klostret till en början intaga i huvudsak utländska systrar, vilka så att säga blir klostrets stiftare och fullgör den för klostrets grundande nödvändiga funktionen att till det nya klostret överföra klostertraditionerna från redan bestående kloster inom karmelitorden.»

Angående förutsättningarna och villkoren för tillstånd att inrätta kloster anförde föredragande departementschefen följande:

»En från religionsfrihetssynpunkt väsentlig förutsättning för att klosterverksamhet skall få bedrivas här i riket synes mig vara, att den som ångrar ett avlagt klosterlöfte garanteras inte endast att han rent faktiskt kan utträda ur klostret utan även att detta kan ske utan att han riskerar påföljder av religiös innebörd. I ärendet har upplysts, att vederbörande katolska myndigheter i fråga om befrielse från klosterlöfte tillämpar den praxis att ansökningar härom alltid bifalles. För den som lämnar kloster utan att ha fått befrielse från löftet inträder visserligen den påföljden, att han blir exkommunicerad, d. v. s. förbjuden att mottaga sakramenten, men detta förbud upprätthålles inte

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

med några yttre maktmedel utan blir endast en samvetsfråga för den enskilde själv. Ansöker han därefter om befrielse från löftet, beviljas detta undantagslöst och påföljden häves. Några andra påföljder av religiös innebörd tillämpas inte för utträddande. Med hänsyn till vad sålunda upplysts synes det inte nödvändigt att uppställa någon uttrycklig villkorsbestämmelse i förevarande avseende. Skulle denna förutsättning framdeles visa sig brista, ger religionsfrihetslagen möjlighet att under hänvisning härtill återkalla tillståndet.

I beslutet om tillstånd bör i anslutning till vad kammarkollegiet föreslagit angivas, att vid beslutet förutsatts, att klostrets medlemmar kommer att efter några år till övervägande del utgöras av svenska medborgare.

Vad härefter gäller de egentliga villkoren för tillstånd till klosterverksamheten synes dessa böra i allt väsentligt utformas i enlighet med vad kammarkollegiet föreslagit. Därigenom skulle villkoren, som i princip ansluter till uttalanden i religionsfrihetslagens förarbeten, komma att få i huvudsak följande innehåll.

För att undanröja all tvekan beträffande vem som har att tala och svara för klostret torde böra föreskrivas, att Theresiastiftelsen skall vara dess huvudman. Beträffande upptagande i klostret bör föreskrivas att — utöver vad i 5 § religionsfrihetslagen stadgas — klosterlöfte, som inte är tidsbegränsat, får avläggas endast av den som fyllt tjugufem år. Vidare bör fastslås, att klosterlöfte inte får utgöra hinder för utträde ur klostret. Det torde ytterligare angivas, att offentlig myndighet äger i enlighet med vad i lag och författning stadgas tillträde till klostret och rätt till insyn i dess verksamhet samt att myndighet inte kan förvägras att träda i omedelbar förbindelse med klostermedlem. Slutligen bör som villkor uppställas att, om i anslutning till klostret drives verksamhet, som avser vård och

fostran av barn och ungdom, undervisning, sjukvård eller socialvård, skall gälla vad i lag och författning föreskrives om sådan verksamhet i allmänhet.

Theresiastiftelsens styrelse torde böra åläggas att till ecklesiastikdepartementet varje år före utgången av januari månad lämna uppgift om antalet klostermedlemmar under föregående år samt angående dessa medlemmars nationalitet.

I beslutet bör slutligen erinras, att klosterlöftet inte medför begränsning av det skydd för personlig frihet, som svensk lagstiftning tillförsäkrar, att i fråga om rättshandlingar av den som avlagt klosterlöfte skall tillämpas vad i civillag är stadgat samt att i fråga om utländsk medborgare, som är klostermedlem eller eljest uppehåller sig i klostret, skall iakttagas vad som finns stadgat i utlänningslagen jämte i anslutning därtill utfärdade författningar.»

I samband med propositionen hade utskottet behandlat en i anledning av densamma i andra kammaren väckt motion, nr 666, av fru *Gunne m. fl.*, vari hemställdes att riksdagen vid behandlingen av propositionen, i vad gällde vilkor för tillstånd att inrätta kloster, måtte beakta i motionen framförda synpunkter, vilka utmynnade i följande.

Det syntes motionärerna ofrånkomligt att frågan om behovet för svenska medborgare av att kloster inrättades närmare diskuterades och såvitt möjligt definierades. Att generellt föreskriva hur stor andel i kommuniteten som finge utgöras av utländska medborgare läte sig enligt motionärernas uppfattning ej göra utan närmare överväganden. För Theresiastiftelsens vidkommande borde frågan bedömas med hänsynstagande till att det vore fråga om en begynnande verksamhet utan tradition i vårt land. Måhända skulle det vara befogat att i detta särskilda fall till en början medge att minst hälften utgjordes av svenska medborgare. I övrigt borde enligt motionärerna bedömningen av kom-

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

munitetens sammansättning grunda sig på regeln att medlemmarna av svenska kloster huvudsakligen skulle utgöras av svenska medborgare.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen — med bifall till förevarande proposition nr 47, såvitt avsåge prästerliga övergångsbefattningar — måtte

1) bemyndiga Kungl. Maj:t att vid nyindelningen av riket i pastorat inrätta sådana övergångsbefattningar i enlighet med i propositionen förordade grunder;

2) antaga vid propositionen fogade förslag till lagar om ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond och av 1 § 2 mom. lagen den 29 juni 1951 (nr 570) angående pastorats deltagande i kostnaderna för församlingsprästernas avlöning (prästlöne-kostnadslag);

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser och vidtaga åtgärder i övrigt, som fordrades med avseende å förutnämnda övergångsbefattningar;

B. att riksdagen — i anledning av propositionen, såvitt avsåge villkor för tillstånd att inrätta kloster i visst fall, samt motionen II: 666 — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet härutinnan anfört.

I motiveringen yttrade utskottet bland annat:

I överensstämmelse med vad dissenterlagskommittén uttalat anser utskottet att, om kloster grundas här i riket, det bör ske med tanke på de svenska romerska katolikernas behov och att medlemmarna i svenska kloster sålunda huvudsakligen skall utgöras av svenska medborgare.

Theresiastiftelsen har upplyst att den kommunitet, som skulle utgöra det påtänkta klostrets första medlemmar, består av sex belgiska karmelitsystrar och två svenska medborgare. Ytterligare någon av svensk nationalitet skall ha anmält sin avsikt att inträda i klostret.

Att ett så litet antal svenska medborgare väntas från början ansluta sig till klostret, torde utvisa att hos de svenska romerska katolikerna ej finnes något större behov av klostrets inrättande. Med hänsyn härtill måste även anses ovisst, huruvida framdeles ett ökat intresse för inträde i klostret kan väntas medföra att efter några år klostrets medlemmar till övervägande del utgöres av svenska medborgare och att således den av departementschefen angivna förutsättningen för tillstånd att inrätta klostret kan uppfyllas. Om nämnda förutsättning brister, uppkommer fråga om tillståndets återkallande. Möjligheten av ett sådant ingripande skulle för tämligen lång tid medföra ovisshet rörande klostrets bestånd.

Under dessa förhållanden synes det utskottet riktigast att i det beslut om tillstånd, som Kungl. Maj:t må finna gott meddela, i anslutning till vad dissenterlagskommittén uttalat angives, att vid beslutet förutsatts, att klostrets medlemmar till övervägande del kommer att utgöras av svenska medborgare.

Utskottet har ej funnit anledning till erinran mot vad propositionen i övrigt innehåller rörande förutsättning och villkor för tillstånd att inrätta klostret.

Reservation hade avgivits av fru *Gärde Widemar* samt herrar *Per-Olof Hansson*, *Alexanderson*, *Ekström* i *Björkvik* och *Källstad*, vilka ansett

dels att ovan intagna avsnitt av utskottets yttrande bort ersättas med text av följande lydelse:

Såsom i motionen åberopats har dissenterlagskommittén uttalat, att, om kloster grundas här i riket, det bör ske med tanke på de svenska romerska katolikernas behov och att som en allmän princip torde böra gälla, att medlemmarna i svenska kloster huvudsakligen skall utgöras av svenska medborgare. I anslutning härtill har kommittén även uttalat, att antalet kloster, som efter upphävande av klosterförbudet

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

kan komma att finnas, synes böra stå i rimlig proportion till antalet svenska romersk-katolska trosbekännare.

Vid religionsfrihetslagens tillkomst synes statsmakterna ej ha tagit direkt ställning till nu återgivna uttalanden. Även frånsatt detta synes dissenterlagskommitténs uttalanden i nu förevarande sammanhang icke kunna ge en mera preciserad vägledning vid bestämmande av villkoren för inrättande av kloster. Kommitténs uttalanden är av allmänt principiell natur och synes dessutom närmast förutsätta en situation, i vilken en begränsning av de svenska klostrens antal är påkallad.

Frågan huruvida utländska medborgare i större eller mindre proportion skall tillåtas ingå som medlemmar i inom Sverige inrättade kloster torde böra bedömas utifrån de allmänna reglerna för utländska medborgares vistande och verksamhet här i riket. Att föreskriva ytterligare begränsning i detta avseende skulle innefatta ett avsteg från religionsfrihetens princip, vilket skulle te sig så mycket mera stötande som svensk opinion icke sällan haft anledning att reagera mot religiös intolerans och inskränkningar i religionsfriheten i vissa andra länder.

Icke heller synes det stå i god överensstämmelse med religionsfrihetslagens anda, om de svenska statsmakterna, såsom motionärerna önskar, skulle närmare pröva, huruvida behov föreligger eller icke av inrättande av kloster. Detta avgörande torde få anses ankomma på den tillståndssökande att träffa.

Till vad nu sagts kommer, att en sådan restriktiv hållning som förordas i motionen skulle kunna uppfattas som om man på detta sätt — trots religionsfrihetslagen — ville upprätthålla klostertförbudet.

Oaktat viss tvekan från anförda synpunkter kan råda om det bärande i den av departementschefen i anslutning till kammarkollegiets yttrande angivna förutsättningen att klostrets medlemmar

efter några år till övervägande del bör vara svenska medborgare har utskottet icke velat motsätta sig att nämnda villkor inrymmes i tillståndet. Övriga av departementschefen uppställda villkor synes väl motiverade och föranleder från utskottets sida ingen erinran.

dels ock att utskottet, med bibehållande av sin hemställan under A. oförändrad, bort under B. hemställa, att riksdagen — i anledning av propositionen, såvitt avsåge villkor för tillstånd att inrätta kloster i visst fall, samt motionen II: 666 — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna, att riksdagen ej funnit anledning till erinran mot de förutsättningar och villkor för sådant tillstånd, som angivits av föredragande departementschefen.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Det sägs att svenska kyrkan sedan Uppsala möte år 1593 är en luthersk bekännelsekyrka. Jag har en känsla av att det icke kan vara lämpligt att den svenska kyrkan, så länge vi inte tar bort dess grund, skall vara någon sorts bihang till eller ombud för katolicismen. Vi må ha vilken inställning vi vill till kyrka och religion, men vi kommer inte ifrån, att för breda folklager i ett land som vårt spelar kyrkan och dess tro en väsentlig roll. Vi har hävdade att folkkyrkan skall ha möjligheter att göra sig gällande inom vårt lands gränser, men vi har aldrig kunnat acceptera att prästen eller biskopen skulle vara Kristi företrädare och inte heller att kyrkan på samma sätt som i de katolska länderna skulle påverka den politiska och samhällseliga debatten och aktivt söka att med trons makt leda människorna i en viss riktning.

När riksdagen år 1951 diskuterade dissenterlagskommitténs betänkande var vi en hel del ledamöter av denna kammare som ganska klart sade ifrån — jag gjorde det själv med instämman-

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

de av flera andra — att vi skulle avslå kommitténs förslag. Jag vill erinra om att fru Nancy Eriksson i en reservation — jag tror att även herr Staxäng instämde i den — gav till känna, att de ansåg att vi på frågan, om vi skulle tillåta kloster i vårt land, borde svara nej. Även andra talare sade med stor bestämdhet ifrån, att de icke önskade att vi vare sig direkt eller på omvägar skulle få den katolska kyrkan tillbaka. Vi har väl alltid här i landet — det må kallas gammalkyrklig fromhet eller något annat — haft mycket svårt att föreställa oss, att prästen eller biskopen skulle representera Kristusbegreppet i alla dess olika gestalter. Vi har accepterat dem som förkunnare men inte velat gå längre. Jag tror att det ligger något sunt i detta.

När jag, herr talman, under några få minuter tar till orda för att motivera en rekommendation att riksdagen — i anledning av propositionen, såvitt avser villkor för tillstånd att inrätta kloster i visst fall — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna, att riksdagen ej funnit sådant tillstånd böra meddelas, så vill jag först framhålla, att i och med att riksdagen fattade sitt beslut år 1951 med anledning av dissenterlagskommitténs betänkande har vi i Sverige fått en katolsk aktivitet som vi inte skall blunda för. Enligt riksdagens beslut blev visserligen Kungl. Maj:t, då fråga om tillstånd att inrätta kloster första gången förekom, skyldig att inhämta riksdagens yttrande över villkoren härför, men vi skall i detta sammanhang inte se bort ifrån, att den teologiska fakulteten i Uppsala med två professorer i spetsen har satt i gång en målmedveten teologisk upplysnings- och undervisningskampanj, som direkt syftar till att bereda mark för katolicismen i vårt land. Det skulle därför ha varit tacknämligt, om herr statsrådet på något sätt givit till känna, att våra teologiska fakulteter och deras professorer bör följa de riktlinjer, som gäl-

ler för svenska statskyrkan och för undervisningen på detta område. Inga skall utan riksdagens eller andra myndigheters åtgöranden kunna ta sig före att utropa sig själva till några gudomligheter i det politiska syftet att påverka utvecklingen på detta område i vårt land i reaktionär riktning.

Det är med sorg i hjärtat man nödgas konstatera, att den s. k. Kyrklig samling och även den ungdomsrörelse, som står i dess regi, tar sin andliga näring från den teologiska fakulteten i Uppsala. Om denna mycket tvivelaktiga verksamhet får fortsätta, kan detta få synnerligen allvarliga konsekvenser. Att vi i vårt land har öppnat möjligheterna för olika religiösa samfund att bedriva sin verksamhet får inte tas som intäkt för att vi tänker ge tillstånd till inrättandet av andliga koncentrationsläger på svensk mark. Jag tycker att vi haft nog av andliga koncentrationsläger och vad därtill hör i andra länder. Med tanke på att kristendomen är en så betydelsefull faktor i svenskt samhällsliv, bör vi försöka hålla den fri från sådana slitningar, som i mycket stor utsträckning förekommit på andra håll, inte minst i Italien och Spanien.

Jag sade redan i inledningen av mitt anförande, att den katolska kyrkan just nu är på offensiven. Den har varit på offensiven i vårt land tidigare, t. ex. då Collegium nordicum startades på 1700-talet. Jesuiterna försökte då på sitt sätt verka för denna rörelse. Den katolska kyrkan hade en viss uppblomstringsperiod under 1780-talet, och den gjorde också under Oscar I:s tid ett allvarligt försök att genom vissa förbindelser få kontakt med svenska folket och stärka katolicismen i vårt land.

Jag är ingen älskare av Gustaf Adolf — tvärtom — men om det är riktigt att Gustaf Adolf medverkade till att katolicismen inte kunde göra sitt återintåg i vårt land, måste jag på denna punkt dock känna en viss tacksamhet mot honom. Den syn på människorna som

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

präglar det svenska samhället av i dag skulle nämligen aldrig ha kunnat utvecklas, om katolicismen hade fått blanda sig i det svenska samhällslivet.

I dagarna har det getts ut en mycket märklig bok, skriven av Per Erik Persson. Den heter Kyrkans ämbete som Kristus representation, en kritisk analys av nyare ämbeteologi. Som lekman har jag mycket flyktigt läst i den. Där framförs emellertid mycket starka betänkligheter mot den utveckling vårt land styr hän emot i fråga om den religiösa uppfattningen och religionens framtida utformning. Tiden tillåter inte att jag närmare går in på dessa frågor, även om det skulle vara mycket intressant.

I mitt anförande här i dag har jag velat säga ifrån, att vi icke bör öppna vårt land för en religiös form, där andligt förtryck råder och där människor skall buras in i isolering — låt vara med den motiveringen att frivillighet i olika avseenden skall råda. Jag har också tagit till orda för att ge till känna, att jag i dag — liksom år 1951 — icke vill lämna någon som helst möjlighet öppen att införa ett kyrkosystem med kloster — en tanke som vi tidigare snuddade vid men då kanske inte tänkte så allvarligt på.

Det är riktigt att vi nu till vårt land har fått många människor, som omfattar den katolska tron. Det är självklart, att vi på samma sätt som hittills bör ge dessa människor möjlighet att utöva sin egen religiösa verksamhet och att de bör få det stöd och den hjälp i den katolska kyrkan som de med hänsyn till sin uppfostran och sin tro anser att de skall ha. Det vore dock oklokt om vi, därför att vi i en situation av arbetskraftsbrist nu får ta emot dessa utländska arbetare, skulle börja utöva en religiös verksamhet, som efter vad jag kan förstå icke på något sätt är eftertraktad av de människor som vi tagit in i vårt land.

Eftersom det nu inte är fråga om en

proposition som man kan avslå eller tillstyrka, anser jag, herr talman, att man mycket allvarligt bör råda Kungl. Maj:t att icke lämna tillstånd till upprättande av kloster. Till detta vill jag även knyta den förhoppningen, att ecklesiastikministern framhåller för våra teologiska fakulteter, att om förkunnarna och profeterna där anser att de skall företräda katolicismen, så bör de i den kristna andan lära sig begripa, att de skall hålla sig till sitt fårahus och inte genom en styrd forskning och undervisning söka återinföra och upprätthålla en kyrklig tradition, som ända sedan 1500-talet varit främmande för vårt land.

Det kan synas märkligt att jag säger detta, eftersom jag inte är engagerad i kyrkan i annan mån än att jag är medlem av den. Man bör ändå bemärka, att om demokratien skall kunna fungera i en fri stat, så får man icke genom främmande engagemang förhindra en samhällsutveckling som vi anser gagnelig för land och folk.

Med det anförda ber jag, herr talman, att på denna punkt få yrka att riksdagen — i anledning av propositionen, såvitt avser villkor för tillstånd att inrätta kloster i visst fall — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna, att riksdagen ej funnit sådant tillstånd böra meddelas.

Detta anser jag att man ur religionsfrihetens synpunkt kan stå till svars för. När man, ärade kammarledamöter, ser vad som sker i ett visst land i dag skall man komma ihåg, att det inte bara är den religiösa tron utan jämväl andra trosföreställningar som satt förskräckliga spår efter sig — tolerans och respekt för människan kuvas till förmån för vissa personliga intressen. Jag anser att demokratien här bör vara på sin vakt.

Jag yrkar alltså bifall till det av mig gjorda yrkandet.

I detta anförande instämde herrar *Spångberg* (s) och *Börjesson* i Falkö-

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

ping (cp), fru *Eriksson* i Ängelholm (s), herr *Jönsson* i Gärds Köpinge (s), fru *Torbrink* (s), herrar *Hagnell* (s) och *Lindkvist* (s) samt fru *Hörnlund* (s).

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Jag skall inte ta upp den teologiskt sett mycket intressanta fråga som herr Lundberg vidrörde, nämligen representationstanken, d. v. s. om en präst eller biskop representerar Kristus eller ej, utan jag skall gå direkt in på den fråga som det här gäller. Vi står inför det faktum, att det föreligger en ansökan från en katolsk stiftelse, som kallar sig Theresiastiftelsen, att upprätta ett kloster i Sverige efter karmeliterordens system. Det torde vara bekant för de allra flesta av oss, att kloster är en integrerande del av den katolska kyrkans kristendomsuppfattning och fromhetsliv över huvud taget.

Vi befinner oss för övrigt i en ganska unik situation. Det sista katolska klostret i Sverige lades ned 1595 och därför är inrättandet av ett kloster något historiskt. Till saken hör vidare, att riksdagen 1951 uttalade den meningen, att Kungl. Maj:t skulle inhämta riksdagens yttrande över villkoren när det gällde det första klostrets grundläggande. Det är detta yttrande det nu är fråga om. Personligen har jag ganska ringa förståelse för den katolska kyrkans kristendomsuppfattning, dess kultutövning och dess kyrkosyn. Jag är dock medveten om att det finns mycken personlig fromhet i den katolska kyrkan. Jag är för min del mycket angelägen om att den enskildes rätt att hysa religiös övertygelse enligt eget skön respekteras i vårt land. Vidare anser jag, att den enskilda människan och olika grupper av människor skall ha rätt att utöva sin religion och propagera för sin religiösa övertygelse samt att låta sitt beteende bestämmas av densamma, givetvis med den inskränkning som lagar och förordningar stadgar i vårt

samhälle. Jag har emellertid mycket liten förståelse för nationella gränsdragningar när det gäller religionsfrihet.

Ett faktum är att vi har en religionsfrihetslag i vårt land sedan 1951. I dess 5 § står: »Kloster må inrättas endast med Konungens tillstånd och på de villkor Konungen föreskriver. Ej må någon upptagas i kloster förrän han fyllt 21 år.» I fortsättningen av denna paragraf talas det om möjligheten av att återkalla tillståndet, om man åsidosätter lag och författning eller villkor som Konungen föreskriver.

Rätten att upprätta kloster i Sverige finns alltså i lagtext. Nu gäller det emellertid inte rätten för denna stiftelse eller för katolska kyrkan att upprätta kloster, utan det är villkoren som riksdagen skall yttra sig om.

Ser vi på utskottsmajoritetens och reservanternas yttranden föreligger det en skillnad mellan utskottsmajoriteten och motionärerna å ena sidan och reservanterna å den andra, nämligen i fråga om när svensk majoritet i ett kloster bör föreligga. Utskottsmajoriteten pläderar för att redan vid ett klostrets grundläggande majoriteten skall vara svenska medborgare. Har ett kloster 21 medlemmar — vilket enligt stiftelsens regler är det största antal som kan förekomma — måste sålunda 11 utav dessa vara svenska medborgare. I det aktuella fallet finns det 6 utlänningar och därför måste alltså 7 svenska medborgare tillkomma. Utskottsmajoriteten menar vidare, att det inte föreligger något egentligt behov av ett kloster. Att endast 2 svenska kvinnor har anmält sitt intresse för inträde är bevis för att det inte föreligger något behov, menar utskottsmajoriteten.

Vi som har reserverat oss mot detta ansluter oss till den uppfattning, som framkommit i propositionen och som är grundläggande i kammarkollegiets förslag, nämligen att klostrets medlemmar efter några år till övervägande del skall utgöras av svenska medborgare. En så-

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

dan bestämmelse har tillstyrkts av kammarkollegiet, länsstyrelsen i Malmöhus län och statens utlänningskommission. Det är endast svenska lutherska kyrkans ärkebiskop, som har uttalat betänkligheter mot att det från början bara skulle finnas en minoritet av svenska medborgare i detta kloster.

De villkor för upprättande av ett kloster som har föreskrivits är ganska många och stränga.

För det första skall Theresiastiftelsen ekonomiskt vara huvudman för klostret.

För det andra skall ett klosterlöfte, som inte är tidsbegränsat, bara kunna avläggas om vederbörande har fyllt 25 år.

För det tredje får ett avlagt klosterlöfte inte medföra hinder för utträde om någon skulle ångra detta steg.

För det fjärde får klosterlöftet inte medföra någon civilrättslig verkan vare sig när det gäller att besitta och disponera egendom eller att ingå äktenskap.

För det femte skall offentlig myndighet ha rätt till erforderlig insyn i klostret. Den s. k. klausuren, d. v. s. inhägnadsbestämmelsen, får inte utgöra hinder för någon myndighet att träda i direkt och omedelbar förbindelse med klostermedlemmen.

För det sjätte skall de institutioner i fostrande och socialvårdande syfte, som drives i anslutning till kloster, vara underställda de regler som gäller för sådana institutioners verksamhet i allmänhet.

För det sjunde tillkommer, att Kungl. Maj:t årligen skall erhålla uppgift om antalet klostermedlemmar och deras nationalitet.

Till dessa sju i sig själva ganska stränga villkor kommer naturligt nog det som hör samman med utlänningslagens bestämmelser. Utländsk medborgare, som är klostermedlem eller som eljest uppehåller sig i kloster, skall iaktta vad som stadgas i utlänningslagen

samt i anslutning därtill utfärdade författningar.

Till här uppräknade och av Theresiastiftelsen tydligen accepterade villkor vill utskottets majoritet och motionärerna nu lägga ytterligare ett, som torde vara så strängt, att man kan ifrågasätta om det inte kan tolkas som ett klosterförbud, nämligen att redan vid klostrets inrättande dess medlemmar till övervägande del skall utgöras av svenska medborgare samt att detta krav inte skall anses uppfyllt i och med att två eller tre svenska kvinnor — plus de sex belgiska nunnor som det här är fråga om — har anmält sådant intresse. Såvitt jag kan bedöma står detta krav inte i god överensstämmelse med de överväganden som ligger till grund för den nu gällande religionsfrihetslagen. Dissenterlagskommitténs principiella inställning till frågan om inrättande av kloster i Sverige innebar något annat än vad motionärerna och utskottsmajoriteten här har fäst sig vid.

På s. 15 i utskottets utlåtande refererar utskottet motionen och citerar också dissenterlagskommitténs uttalande. Det är därvid intressant att notera, att det i tredje raden i nämnda citat har uteslutits något mycket viktigt. På det ställe där man med tre streck markerat att något är uteslutet har ursprungligen stått två meningar, vilka lyder så här: »En viss inskränkning i rätten att upprätta kloster förefaller därför i varje fall befogad. Antalet kloster, som efter ett upphävande av det nu gällande ovillkorliga klosterförbudet kan komma att finnas, synes böra stå i en rimlig proportion till antalet svenska romersk-katolska trosbekännare.

Därefter följer sedan den i utlåtandet återgivna meningen: »Om kloster grundas, bör det ske med tanke på de svenska romerska katolikernas behov.»

Vi har sålunda här två synpunkter, som jag anser vara väsentliga. Den första är att antalet kloster skall stå i rimlig proportion till antalet svenska ro-

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

mersk-katolska bekännare. Det är en viktig punkt i dissenterlagskommitténs uttalande. Den andra är att kloster bör grundas med tanke på de svenska romerska katolikernas behov samt att klostren sålunda bör befolkas med i huvudsak svenska medborgare.

Men om vi då ser på tillgängliga statistiska uppgifter rörande den katolska kyrkan — de senaste uppgifterna är från 1959 — så finner vi att 6 984 svenska medborgare är katoliker. Utöver dessa finns det inte mindre än 20 534 utlänningar, förmodligen inflyttade arbetare, som är katolska bekännare. Vi har med andra ord 27 500 katoliker i Sverige. De går lösa mitt ibland oss, de bygger sina kyrkor, håller sina gudstjänster och utövar sin kult. Ingen har hittills kommit på tanken att dessa 27 500 katoliker kan vara farliga. De får hållas. Men när i detta fall åtta eller nio kvinnor, däribland sex utländska nunnor, vill sluta sig samman i ett kloster, så ropar man genast på skärpta bestämmelser för att hindra dem från att utöva sin kult på det sätt som överensstämmer med katolska kyrkans lära.

Såvitt jag förstår har motionärerna till viss del missförstått dissenterlagskommitténs uttalande på denna punkt och jag har svårt att förstå, att vi skall behöva göra en nationell gränsdragning i det fallet. Dissenterlagskommittén kan inte rimligen ha haft någon tanke på att kravet att ett flertal klostermedlemmar skall vara svenska medborgare skulle vara uppfyllt redan vid tiden för själva grundandet av det första klostret i Sverige. Det finns ju egentligen inte alls några klostertraditioner i Sverige, såvitt jag vet. Dessa utländska systrar skulle väl bli klostrets stiftare och överföra traditionerna — jag förmodar det är vad katolikerna själva menar.

Man måste alltså för att över huvud taget kunna genomföra själva grundprincipen flytta de generella villkorens uppfyllande till en senare tidpunkt, då

de utifrån kommande klostertraditionerna hunnit bli övertagna av svenska medlemmar. En annan sak är givetvis, att om de generella klostervillkoren inte är uppfyllda vid denna senare tidpunkt, kan man överväga en indragning av det meddelade klostertillståndet, såsom religionsfrihetslagen också antyder.

Det sägs här i utskottsmajoritetens uttalande, att det hos de svenska katolikerna inte föreligger något behov av kloster. Enligt min mening är det inte riksdagens uppgift att pröva detta behov, utan det är katolikerna själva som har att avgöra den saken. Och den är avgjord i och med att det föreligger en ansökan.

Dessutom menar jag att vi befinner oss i en internationell tid, som kräver internationella människor. Vi måste anlägga mera internationella perspektiv på denna fråga i stället för snävt nationella, svenskbetonade perspektiv. Jag tycker vi skall handla i linje med vår religionsfrihet. Men en sådan restriktiv hållning, som förordats i motionen och av utskottsmajoriteten, kan tolkas som om man på detta sätt vill upprätthålla ett klosterförbud trots att vi har en religionsfrihetslag.

Jag vill alltså, herr talman, ansluta mig till propositionens mjukare villkor, som innebär att klostret efter några år till övervägande del skall ha svenska medlemmar. Jag yrkar därför bifall till reservationen av fru Gärde Widemar m. fl.

Häri instämde herrar *Alemyr* (s), *Wahlund* (cp), *Rimmerfors* (fp), *Wiklund* i Stockholm (fp), *Nyberg* (fp), *Blidfors* (s) och *Gustafson* i Göteborg (fp) samt fröken *Elmén* (fp).

Fru JOHANSSON (s):

Herr talman! Det är en för riksdagen ganska unik fråga vi har att behandla i dag. Den får för den grupp av medborgare som berörs mycket allvarliga och

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

djupt ingripande konsekvenser. Det gäller principerna för det av Theresiastiftelsen begärda tillståndet att inrätta kloster.

När frågan behandlades i samband med propositionen angående religionsfrihetslagen 1951 förekom, som ju redan har framhållits här i dag, skilda meningar, huruvida över huvud taget tillstånd skulle medges för inrättande av kloster. Jag hade äran tillhöra det särskilda utskott, som behandlade propositionen, och hade alltså tillfälle att avlyssna stämningarna för och emot. Riksdagen beslutade dock, vilket säkerligen också var helt i överensstämmelse med en verklig religionsfrihetslag, att så skulle kunna ske under vissa förutsättningar. Beslutet innebar, att då framställning härom första gången gjordes skulle Kungl. Maj:t inhämta riksdagens yttrande över de villkor som Kungl. Maj:t ämnade föreskriva. Där står vi nu i dag. Riksdagens ställningstagande i dag kommer alltså att vid eventuellt nya ansökningar få prejudicerande verkan.

Första lagutskottet har haft att behandla Kungl. Maj:ts proposition nr 47, där ett avsnitt berör även denna fråga. Som framgår av utskottsutlåtandet har utskottet inte lyckats uppnå enighet, även om meningsskiljaktigheterna inte varit av någon större principiell betydelse. Utskottsmajoriteten har dock ansett, att med tanke på den prejudicerande verkan Kungl. Maj:ts tillstånd får är det av yttersta vikt att gå fram med stor försiktighet.

Theresiastiftelsen har upplyst att den kommunitet, som skulle utgöra det påtänkta klostrets första medlemmar, består av sex belgiska karmelitsystrar och två svenska medborgare. Ytterligare någon av svensk nationalitet skall ha anmält sin avsikt att inträda i klostret. När första lagutskottet tagit del av dessa upplysningar har vi givetvis frågat oss, om dessa två eller möjligen tre svenska medborgares önskan att inträda i klostret kan utgöra skäl starka nog

för att man skall anse tidpunkten mogen för inrättande av kloster i Sverige.

Utskottet framhåller i sitt utlåtande:

»Att ett så litet antal svenska medborgare väntas från början ansluta sig till klostret, torde utvisa att hos de svenska romerska katolikerna ej finnes något större behov av klostrets inrättande. Med hänsyn härtill måste även anses ovisst, huruvida framdeles ett ökat intresse för inträde i klostret kan väntas medföra att efter några år klostrets medlemmar till övervägande del utgöres av svenska medborgare och att således den av departementschefen angivna förutsättningen för tillstånd att inrätta klostret kan uppfyllas. Om nämnda förutsättning brister, uppkommer fråga om tillståndets återkallande. Möjligheten av ett sådant ingripande skulle för tämligen lång tid medföra ovisshet rörande klostrets bestånd.»

Det må i detta sammanhang framhållas, att utskottsmajoritetens uppfattning icke förestavas av någon önskan att begränsa eller försvåra möjligheterna till utövande av full religionsfrihet, snarare tvärtom. Vi vill genom det yttrande riksdagen i dag skall avge medverka till att varje svensk medborgare inom ramen för 1951 års religionsfrihetslag skall åtnjuta det skydd och den frihet vår nya religionsfrihetslag ger svenska medborgare oberoende av deras uppfattning och ställningstagande i religiösa frågor. Men riksdagens ställningstagande i denna fråga bör grundas på en bestämd mening, huruvida i dag föreligger behov av att kloster inrättas i Sverige eller inte. Utskottet har inte kunnat finna att tillräckliga skäl för närvarande föreligger.

Jag skulle vilja sammanfatta situationen i följande punkter.

Utskottet är enigt med departementschefen i alla väsentliga delar. Departementschefen förutsätter liksom utskottet att flertalet av klostrets medlemmar skall vara svenska medborgare. Skillnaden mellan propositionen och utskottsutlåtandet är endast den, att en-

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

ligt propositionen skall tillstånd ges nu, trots att endast två eller tre svenska medborgare avser att inträda i klostret, men om kravet på att den övervägande delen av klostrets medlemmar inom några år skall utgöras av svenska medborgare inte kan uppfyllas, skall Kungl. Maj:t kunna återkalla tillståndet, medan utskottet anser att det är riktigare att vid starten tillse att nämnda förutsättningar uppfylles. Det måste betecknas som ganska obilligt att klosterstiftelsen skall känna ett ständigt hot om upplösning i händelse av att den beträffande sammansättningen av kommunitetens medlemmar inte kan uppfylla kraven. Det måste vara mera i enlighet med religionsfrihetens andemening, att när första gången tillstånd ges, man kräver uppfyllandet av nämnda villkor, så att inte, sedan verksamheten kommit i gång, tillfälliga fluktuationer blir avgörande för klostrets bestånd. Utskottet framhåller: »Under dessa förhållanden synes det utskottet riktigast att i det beslut om tillstånd, som Kungl. Maj:t må finna gott meddela, i anslutning till vad dissenterlagskommittén uttalat angives, att vid beslutet förutsatts, att klostrets medlemmar till övervägande del kommer att utgöras av svenska medborgare.»

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till första lagutskottets hemställan på denna punkt.

Herr ARVIDSON (s):

Herr talman! Den katolska kyrka som vi i dag, antar jag, kommer att bereda en favör som betyder ökad frihet, är förvisso själv ingen frihetsvänlig makt. Den har traditioner från den tid, då den helt behärskade det andliga livet i Europa och via staten med vilka medel som helst slog ned kättarrörelserna. Den har i alla tider bekämpat tankens och vetenskapens frihet. I alla katolska länder representerar den en reaktionär politik. Den stödde Mussolinis fascism, den stöder Francos fascism. Endast i

länder, där katolikerna är i minoritet, intar katolska kyrkan en liberal attityd. Kloster är inga härdar för andlig frihet.

Jag har velat konstatera detta, men jag vill understryka, att det är en mycket lång väg från detta konstaterande och till åtgärder, som sakligt sett skulle innebära förbud mot kloster. Förbudet mot kloster härstammar från religionskrigens tid, från den tid då avvikelse från den rena evangeliska läran betraktades som kätteri i medeltida mening också i vårt land och kunde straffas med döden.

Här i landet levde vi ända till 1951 kvar i föreställningen, att det var statens uppgift att slå vakt om en viss religiös uppfattning, om den evangelisk-lutherska läran, så att den inte skulle riskera att mista greppet om vårt folk. Denna gamla föreställning lever kvar litet varstans och kommer ibland till synes också i ganska centrala offentliga sammanhang. Föreställningen tycks leva kvar hos majoriteten av första lagutskottet, som önskar uppställa sådana villkor för inrättandet av det första klostret här i landet, att de skulle utgöra ett allvarligt hinder för projektets genomförande. Och föreställningen har i dag på ett överraskande sätt blommat upp i herr Lundbergs anförande.

Jag har en parallell att dra i detta sammanhang. Både svenska kyrkan och de frikyrkliga samfunden bedriver missionsverksamhet bland folk, vilkas majoritet inte är kristen. Den verksamheten bedrivs vanligen under mycket svåra yttre förhållanden, men oftast får missionsverksamheten äga rum i full frihet. Man kräver inte att majoriteten av de aktiva på en missionsstation skall vara infödd. Om verksamheten slår väl ut blir väl de infödda så småningom i majoritet, men de är det inte från början. Ett krav på infödd majoritet skulle i många fall hindra upprättandet av en missionsstation. Men här i demokratiens Sverige vill ett riksdags-

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

utskott ställa kravet på infödd majoritet för att en katolsk missionsstation — ty en missionsstation är det väl ändå fråga om här — skall få upprättas. Ordet »odemokratiskt» är väl här på sin plats.

Jag kan i det sammanhanget inte låta bli att kommentera herr Lundbergs uppfattning om uppsalaprofessorerna i teologi. Han anklagar dem för att inte hålla sig till statskyrkans principer. Detta låter i mina öron en smula skrämmande. Det låter som ett återfall till tiden före 1951. Men herr Lundbergs yttrande var kanske inte så illa menat. En professor skall i sin undervisning och i sin forskning stå på vetenskapens objektiva grund. Kan det konstateras att han inte gör det, må han stämpas för tjänstefel. Men kontroll av professorernas religiösa inställning får inte förekomma. Vi har religionsfrihet i vårt land, och den gäller också för professorerna i Uppsala.

Ett demokratiskt samhälle får tolerera att antidemokratiska krafter är i verksamhet så länge de håller sig inom lagliga gränser. De får bekämpas med demokratiska medel, med upplysning, med personlig påverkan, gärna för mig med begabberi, men inte med förbud och inte med statens makt.

Katolska kyrkan utgör inget hot mot den svenska friheten. Katolska kyrkan är i stort sett på tillbakagång i Europa. Dess medeltida världsbild försvagar dess framtidsduglighet. Men detta är en ovidkommande synpunkt, ty även om katolicismen skulle utgöra en fara skulle jag inte vilja möta den med förbud. Den skulle för övrigt stärkas av förbud, men också det är ovidkommande. Det väsentliga är att demokratin lever av frihet och måste tillämpa frihet. Varje riktning som håller sig till demokratiska spelregler i kampen om själarna måste få fritt spelrum. Segrar och nederlag måste få vara beroende av riktningens egen inneboende andliga kraft, inte avgöras av statsmakternas stöd respektive förbud. Detta bör i dag under-

strykas gentemot dem som ängslas för ett klosterväsen i Sverige.

Herr talman! Jag har mycket svårt att förstå första lagutskottets majoritet och yrkar bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Arvidson sade att demokratin lever av frihet och måste tillämpa frihet — även till döds. Han påminde oss om Mussolini, och det han yttrade gäller väl även Hitler. Men menar herr Arvidson att om vi skall tillåta rörelser som kväver den andliga friheten, undrar jag om han inte ser alltför ljusblått på denna fråga. Att avstänga människor från andlig frihet är detsamma som skedde under Hitler i Tyskland och under Mussolini i Italien.

Att jag säger att den teologiska fakulteten i Uppsala skall följa de riktlinjer som finns beror inte på att man där försöker tillämpa vetenskapliga regler — om man nu kan tillämpa sådana i detta sammanhang — utan på att man försöker konstruera en religiös motive-ring för att tillgripa de maktmedel som katolicismen själv begagnar. Detta är något annat, och mot detta har jag protesterat i allra högsta grad.

Det har framhållits att vi hade denna fråga uppe till behandling 1951. Detta är riktigt, men Kungl. Maj:t har kommit tillbaka med frågan, och det är i dag vi skall fatta principbeslutet. Demokratin får inte bli något menlöst och form-löst, och därför måste vi försöka bevara den frihet som katolicismen själv icke tillåter. Vi har frireligiösa rörelser i vårt land. De har visserligen fått kämpa för sin sak, men de har ändå skapat sig en stark ställning. Det kan tänkas att statskyrkan blir katolsk, och då får vi måhända pröva andra vägar på detta område.

Fru GÄRDE WIDEMAR (fp):

Herr talman! Till en början vill jag helt instämma i de synpunkter som

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

framfördes av herr Arvidson, och jag vill ta avstånd från vad herr Lundberg nyss sade och även från de farhågor som utskottets talesman uttryckte om de verkningar för vårt samhällsliv som inrättandet av det planerade klostret skulle kunna få. Vad kan dessa utländska nunnor göra för skada? Det gäller som vi vet sex belgiska kvinnor. De skulle inte kunna hindras från att komma in i landet på grund av utlänningslagstiftningen. Skulle de kunna göra skada därför att de bleve sammanförda i ett kloster? Det är det väl ingen som på allvar tror. Jag vet inte mycket om denna nunneorden, men jag har ingen anledning tro att den klosterverksamhet, som den planerar att utöva här i landet, på något sätt skulle kunna vara skadlig för svenskt samhällsliv. Det finns svenska medborgare i kloster utomlands, och såvitt jag vet har det inte krävts medborgarskap i respektive land för att få inträda i dessa kloster.

Vad som för mig är det avgörande är att vi sedan 1951 har en religionsfrihetslag. Då måste vi också se till att den inte naggas i kanten, vilket enligt min uppfattning sker om vi uppställer sådana här villkor för vissa arter av religionsutövning. Jag delar helt herr Arvidsons uppfattning att det vore odemokratiskt att uppställa ett sådant villkor som utskottsmajoriteten föreslår. Om vi har en stor grupp katoliker i Sverige så måste vi väl låta dem utöva sin religion på ett sätt som de själva anser riktigt och låta dem själva bedöma om de har behov av ett kloster.

De svenska katolikernas behov är en sak, men som vi hörde nyss har vi över 27 000 utländska katoliker i Sverige. Vi måste även ta hänsyn till deras behov av religionsfrihet. Det tycker jag i motsats till herr Lundberg är andlig frihet. Theresiastiftelsen har förklarat att den önskar starta klosterverksamheten med hjälp av dessa belgiska nunnor därför att klosterformen är ny i Sverige. Jag kan helt acceptera denna förklaring och

vill inte vara med om att redan vid starten uppställa villkor om svenskt medborgarskap.

I propositionen har föreslagits att det övervägande antalet medlemmar efter några år bör vara svenska medborgare. För min del skulle jag inte ha något emot att även detta villkor slopades, men med hänsyn till att Theresiastiftelsen själv tydligen inte sträckt sig längre så tycker jag att man kan gå med på propositionens förslag. Jag tror inte att man behöver vara rädd för prejudicerande verkningar av detta.

Internationell samverkan på alla områden är ju tidens lösen. Vi vill bl. a. öppna gränserna för handel med andra länder. Om vi följer utskottet och uppställer religiösa spärrar för utländska medborgare tycker jag att detta är inkonsekvent och trångsynt och strider mot vår allmänna inställning till internationellt samarbete. Vi har i alla tider reagerat mycket starkt mot religionsförföljelser i andra länder, och här får vi något liknande i vårt eget land. Jag tror att utskottets inställning skulle kunna väcka kritik i andra länder. Detta villkor om svenskt medborgarskap skulle kanske t. o. m. kunna tolkas så att vi trots vår religionsfrihetslag vill bevara klosterförbudet.

Jag vill också liksom tidigare gjorts här i dag erinra om den missionsverksamhet som de svenska religiösa samfundet bedriver på skilda håll i världen och som vi tycker är naturlig. Vi skulle inte acceptera att man hindrade svenska medborgare från att komma in och utöva denna verksamhet i främmande länder. Vi bör kosta på oss att vara lika generösa och tillåta denna klosterverksamhet på de villkor som föreslås i propositionen. Även om inte katolska kyrkan alltid har visat sig så liberal, tycker jag att vi i vårt land skall göra det och hålla på religionsfriheten både för svenskar och för utlänningar.

Den årliga redovisningen som skall avges till ecklesiastikdepartementet om

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

antalet klostermedlemmar och deras nationalitet bör dessutom vara fullt tillräcklig som kontroll av att verksamheten inte växer utöver vad som avsetts från början. Om man läser klosterstadgan ser man att antalet nunnor har maximerats till 21. Dessa få nunnor kan inte innebära någon fara. Det finns för övrigt möjligheter att om det skulle visa sig nödvändigt senare indra kloster rättigheterna, vilket också anges i villkoren. Dessa nunnor står liksom övriga katolska utländska medborgare i landet under utlänningskommissionens överinseende. Skulle det på minsta sätt befinnas att de bedriver en samhällsfarlig verksamhet så finns möjlighet att ingripa mot dem med hjälp av utlänningslagen.

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till reservationen.

Herr KÄLLSTAD (fp) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av herr Lundbergs yttrande skulle jag vilja rycka in till försvar för våra teologiska fakulteter. Jag har personlig erfarenhet av dem genom många års studier såväl i Uppsala som i Lund. Jag vågar försäkra att herr Lundbergs försök att påföra dessa teologiska fakulteter oädla motiv — att de skulle vilja försöka införa katolska kyrkans maktmedel på omvägar — bygger på en stor missuppfattning av det teologiska forskningsarbete som äger rum vid fakulteterna. Det förekommer visserligen en strömning som är bibelteologiskt och exegetiskt motiverad och som talar om Kristusrepresentationen och ställer präst och biskop i Kristi stad och ställe. Även om jag inte alls accepterar denna teologiska interpretation så kan jag emellertid försäkra att det rör sig om helt andra ting än det som herr Lundberg försöker intala oss i kammaren att man lär ut i Uppsala. Det rör sig på det dogmatiska planet, på det religiösa planet, om frågan om nattvardens och dopets innebörd. Man har också kraftigt sökt av-

gränsa sig mot katolska kyrkans uppfattning på dessa punkter.

Jag vill rekommendera herr Lundberg och flera med honom att studera docent Per Erik Perssons nyligen utkomna avhandling om Kristusrepresentationen och Ämbetet. Den innehåller en kraftig uppgörelse med dessa tendenser inom fakulteten. Men det rör sig om helt andra saker än att man skulle vilja införa katolska kyrkans maktmedel.

Låt mig också nämna att Sverige en gång har biträtt den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna. Artikel 9 i den konventionen går inte att förena med någon bestämmelse om hur stor del av ett klosters medlemmar som skall vara svenska medborgare. Dessutom har Kyrkornas världsråds kommission för religionsfrihet i ett dokument 1959 uttalat att upprätthållandet av religiös enhet inom samhället aldrig är ett acceptabelt skäl för begränsningar av friheten. Jag skulle tro att en så stark ekumenisk förkämpe som Nathan Söderblom inte skulle ha haft några betänkligheter på denna punkt. Han hade stor förståelse för och ägnade många år av forskning åt även katolicismens fromhetsliv.

Slutligen skulle jag på tal om att det inte skulle föreligga behov av ett kloster, då endast två eller tre svenska kvinnor anmält sitt intresse, vilja säga att så har man alltid resonerat när det gällt nya ting på religionens område. Jag ser ett stort antal soldater från Frälsningsarmén på kammarens läktare i dag. Jag undrar om Frälsningsarmén någonsin skulle ha kunnat vinna inträde i detta land med sin här och sitt arbete och sin entusiasm om man uppställt så hårda villkor som här har föreslagits. Om svensk frikyrkorörelse, metodism, baptism och övriga, hette det att de inte behövdes. Det är oriktigt och felaktigt att uppställa sådant villkor, som utskottsmajoriteten förordar.

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

Fru JOHANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker nog att en del talare har tillåtit sig använda väl starka ord när det gällt att kritisera utskottsmajoriteten för dess uppfattning. Man säger att utskottet ställer villkor som omöjliggör upprättandet av klostret och man talar om att detta är odemokratiskt. Jag poängterade redan i mitt första anförande att det inte är fråga om att omöjliggöra inrättandet av klostret, utan det är fråga om att vi, när vi första gången yttrar oss över en ansökan om inrättande av kloster, bör gå fram med en viss försiktighet. Vi är inte rädda vare sig för de 30 000 katoliker som enligt herr Källstad går lösa här i landet eller för dem som eventuellt skulle gå in i kloster. Vi har full förståelse för att dessa människor kan vilja utöva sin religion på ett sätt som är förenligt med deras tro. Men vi är av den uppfattningen att det är mer demokratiskt att iaktta en viss försiktighet i dag än att följa reservanterna och uttala oss för att det nu skall upprättas ett kloster, men redan om några år kanske ställas inför den situationen att klostret skall indras. Jag skulle vilja fråga herr Arvidson och andra hur ni ser på en sådan utveckling.

Uppfattningen att man bör gå fram med försiktighet stöder jag på särskilda utskottets utlåtande 1951 i denna fråga. Departementschefen sade då bl. a.: »Det bör emellertid också beaktas att kloster icke funnits här i landet sedan århundraden tillbaka och att till följd härav klosterväsendet, med dess speciella levnadsideal och dess avskildhet från yttervärlden, måste för våra förhållanden framstå såsom en i flera hänseenden främmande företeelse.»

Jag vill ytterligare understryka att det inte är fråga om att vi skall vara odemokratiska. Det är inte fråga om att omöjliggöra inrättandet av kloster. Men jag tror det är befogat att följa utskottet och de försiktigare linjer på vilka det vill gå fram.

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Källstad talade om Frälsningsarmén. Om jag inte tar alldeles fel så är Frälsningsarmén en världs rörelse som gått ut till människorna för att hjälpa dem, stödja dem och sprida kristendom. Men jag har aldrig hört att Frälsningsarmén bygger burar att sätta kvinnor i. I Frälsningsarmén har kvinnorna i stället alltid intagit en central ställning.

Det talades också om de teologiska fakulteterna. Herr Källstad betygade hur fel jag hade. Jag har emellertid Per Erik Perssons bok här. Jag kan inte gå in närmare på den, men jag vill rekommendera herr Källstad att läsa den och begrunda den och försöka tänka efter vilket budskap Persson har till den svenska kyrkan.

När det talas om missionsverksamhet och om att man skall vara generös mot denna, har jag full förståelse. Men jag har aldrig förstått att svensk missionsverksamhet fått utöva politisk och annan samhällsverksamhet, som syftar till att kväva vissa strömningar eller en viss utveckling i olika länder på det sätt som katolicismen har gjort. Katolicismen är i dag på offensiven. Demokratien får inte vara så menlös att den låter sig gå under i sitt eget namn. Därför, herr talman, har jag nog den uppfattningen att teologiska fakulteten och de, som företräder kristendomen i detta land, liksom de som företräder antikrist, bör vara betänksamma inför frågan om demokratien har sådant värde att den bör försvaras. Varför försvarar vi oss mot diktaturer i detta land? Är det bara för att vi vill ha tryckfrihet och yttrandefrihet som vi försvarar demokratien? Nej, det är därför att vi anser demokratiens värde för människorna vara av sådan karaktär att den måste försvaras. Värdet går annars till spillo. Detta gäller oavsett om det är fråga om politisk, kyrklig eller annan verksamhet.

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

Herr EKSTRÖM i Björkvik (s):

Herr talman! Jag har inte den minsta lilla förhoppning om att jag skulle kunna påverka några kolleger i kammaren så att de röstar annorlunda än vad de ursprungligen har tänkt sig att göra, även om jag skulle anstränga mig för att göra det. Jag skall därför inte göra några försök i den riktningen, utan endast kort deklarerar varför jag tillhör reservanterna i detta ärende.

Som framgår av propositionen är det Theresiastiftelsen i Lund som gjort framställning om att få bygga ett kloster i Glumslövs socken i Malmöhus län. Den har samarbete med karmelitklostret i Gent i Belgien, varifrån skulle inträda sex karmelitnunnor i det svenska klostret.

Redan 1957 inköpte stiftelsen — med Kungl. Maj:ts tillstånd — en fastighet för detta ändamål. Köpeskillingen var 125 000 kronor. Man har således från det hållet redan 1957 börjat planeringen av klosterbygget, en sak som vi inte helt kan bortse ifrån.

Från svensk sida skulle vid starten inträda två å tre svenska medborgare, som tillsammans med de sex belgiska medborgarna skulle utgöra klostrets grundare. Nu säger utskottsmajoriteten: »Att ett så litet antal svenska medborgare väntas från början ansluta sig till klostret, torde utvisa att hos de svenska romerska katolikerna ej finnes något större behov av klostrets inrättande.»

Det är väl där som meningarna går isär. Det är den tillståndssökande partens ensak att bedöma om behov föreligger eller ej; därav mitt ställningstagande. Såvitt jag kan förstå har vi inte att yttra oss över eller att ta ställning till huruvida vi vill ha kloster eller ej utan endast att yttra oss över de villkor som Kungl. Maj:t ämnar föreskriva. Med hänsyn till detta och vad jag nyss har sagt om min syn på villkoren har jag icke funnit anledning att frångå departementschefens förslag till villkor i detta ärende. Därför, herr tal-

man, ber jag att få yrka bifall till reservationen, som är densamma som departementschefens förslag.

Herr von FRIESEN (fp):

Herr talman! Jag hade ursprungligen inte tänkt gå upp i denna debatt, eftersom jag inte sitter med i första lagutskottet och inte kunnat delta i dess arbete, men det är några uttalanden här, framför allt av herr Lundberg i Uppsala, som har kommit mig att begära ordet för att säga någonting från rent principiella utgångspunkter.

Jag ber först att få säga några ord i själva sakfrågan för att därmed korrigera de allra värsta missförstånden från herr Lundbergs och kanske också från andras sida beträffande den moderna katolicismen.

Herr Lundberg åkallade ett ögonblick den store hjältekonungen Gustaf II Adolf. Herr Lundberg tog i viss mån avstånd från honom — om Gustaf II Adolf till äventyrs hade lyssnat på herr Lundberg tror jag att han tagit hans anförande med ro — men herr Lundberg gav honom ett visst erkännande för hans kamp på 1600-talet mot den dåvarande katolicismen. Herr Lundberg iklädde sig den unge Bertelskölds kyller, och vi fick oss upprepad en scen ur Fältskärns berättelser, där katolicismens representant, pater Hieronymus, står bakom ett skynke och drar fram sitt krucifix och den dolk som blixtrar ur detsamma. Detta står emellertid inte i överensstämmelse med modern katolicism, i varje fall inte med den form vari den har tagit sig uttryck i Centraleuropa.

Jag erinrar herr Lundberg och kammarens övriga ledamöter om att i den moderna europeiska litteraturen representeras de skarpaste pennorna och de klaraste hjärnorna av katolska författare. Jag erinrar också om — för att ta upp en annan sak, eftersom det här sägs att katolicismen är en auktoritär rörelse, ja, närmast en förtryckarrörelse och en

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

våldsrörelse — att denna rörelse också har bekämpat ännu värre våldstenden- ser i nutiden. Katolicismen var en svuren motståndare till nazismen. Vi fick i min hemstad, Göteborg, se exempel på det, då vi vid något tillfälle faktiskt fick motta ett helt klostrets unga Elisabethsystrar, som hade jagats bort för sin tros skull av det nazistiska våldsregementet. Jag erinrar också om att katolicismen spelar en ingalunda oväsentlig roll när det gäller att bekämpa en världslig våldsrörelse bakom järnridån, vilken är långt mera fruktansvärd och långt mera allvarlig än den gamla katolicismen. Här spelar den katolska kyrkan faktiskt en betydande roll när det gäller att skydda förtryckta och underkuvade människor.

Men detta, herr talman, är inte det väsentliga. Jag har velat säga det bara för att korrigera några av de grövsta missuppfattningar man här gett uttryck åt, framför allt från herr Lundbergs sida.

Jag kommer nu till den principiella ståndpunkten. Den principiella frågan är: Vad innebär den trosfrihet, den yttrande- och tankefrihet och den tryckfrihet, som vi här gemensamt har kämpat för och som vi är stolta att kunna vidmakthålla? Jo, dessa friheter innebär inte alls, att vi skall ha rätt att kunna censurera främmande religioner, att sätta bort den del av det, som vi tycker är obehagligt och stötande för oss. När det gäller yttrande- och tryckfriheten får vi finna oss i att meningar uttalas, vilka vi djupt ogillar. Vi har givetvis möjlighet att bemöta dem. Detta är det väsentliga i dessa principer. När det gäller den sak, som vi nu här diskutera och som man ser från utgångspunkten trosfrihetens värnande, bör vi hålla i minnet vad detta i själva verket innebär.

Skulle vi följa herr Lundbergs, mycket mildt uttryckt, något oklara tankegång, skulle vi väl förbjuda nazisterna nere i Skåne att arrangera möten för

propagerande av deras våldslära, vilken jag är alldeles övertygad om djupt ogillas av varenda en i denna kammare. Kammaren har vid många tillfällen under de 20 år jag har haft äran att tillhöra densamma med skärpa vänt sig mot tendenserna att kringskära även för oss främmande meningsriktningars yttrandefrihet och föreningsfrihet.

Herr talman! Jag skulle vilja framföra ytterligare en synpunkt på detta problem, nämligen den internationella. Vi lever i en tid, som har stor betydelse särskilt för vårt lilla land, då gränserna mer och mer raderas ut och vi glider in i en integration, i ett större sammanhang både på det ekonomiska och i framtiden kanske också på det politiska området. Över huvud taget förekommer det en rörlighet över gränserna, som kanske är utan motstycke i vår historia. Vi tar emot främmande länders undersåtar och främmande trosbekännare och använder oss av deras arbetskraft. Denna rörlighet, denna allmänna internationalisering, kommer utan tvivel att öka. Vad är det då för mening med att i realiteten förbjuda anläggandet av ett kloster för sex karmelitnunnor nere i Sydsvrige? Tror ni verkligen, att det kommer att uppfattas som ett uttryck för den utomlands mycket väl kända generositet och internationalism, som präglar den svenska kulturen?

Hela detta problem gäller ett kloster för sex karmelitnunnor. Karmelitorden är berömd i katolicismens historia. Jag erinrar om att under den franska revolutionens skräckregemente var det karmelitnunnorna, som gick i döden för att värna trosfriheten och sin egen rätt att ha en trosuppfattning, som stred mot den som hävdades av de då politiskt härskande. Jag tycker att vi kan kosta på oss denna lilla generositet och här följa Kungl. Maj:t och reservanterna i vad de har föreslagit.

Till slut, herr talman, skulle jag vilja komma med en vädjan. Jag riktar den alldeles särskilt till de socialdemokra-

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

tiska representanterna i denna kammare — människor som ända sedan slutet av 1800-talet har varit med i den liberala kampen för just dessa friheter och rättigheter, som de i olika sammanhang haft all anledning att värna om. Jag skulle vilja att ni besinnade ert historiska förflutna när det gäller de här frågorna, att ni såg denna lilla sak, som vi nu diskuterar, i dess rätta perspektiv. Jag är då övertygad om att ni kommer att följa inte majoriteten av era egna meningsfränder i första lagutskottet, utan dem, som har skrivit på reservationen. Jag hoppas också att ni har lyssnat till det principiellt genomtänkta och klara anförande som er meningsfrände herr Stellan Arvidson har hållit här i kammaren och med denna hänvisning skall jag tillåta mig att yrka bifall till reservationen, vilket också innebär bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ärendet.

I detta anförande instämde herr *Hamrin* i Kalmar (fp).

Herr LUNDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan förstå herr von Friesen, när han lägger **principiella** synpunkter på denna fråga. Men vad katolicismen är i teorin är en sak, och vad den är i praktiken en helt annan. Jag tror att herr von Friesen bör vara försiktig med att göra sig till apostel för yttrande-, tanke- eller annan frihet i detta land. Man skall sannerligen inte hyckla med att man är principiell anhängare till något och sedan i praktiken ha en annan åsikt. Sådant hyckleri har jag aldrig vare sig i riksdagen eller på annat håll kunnat acceptera.

Vidare sade herr von Friesen, att katolicismens mål är att skydda undertryckta folk. Ja, herr von Friesen, den internationella arbetarrörelsen känner till hur det förhåller sig härmed.

Det har också sagts att katolicismen är frihetsälskande. Har inte herr von Friesen läst någonting om Mussolini i

Italien och om vad som skett i Spanien och på andra håll?

Att jag hävdar att demokratin och den religionsuppfattning, som vi har i vårt land, skall försvaras, innebär endast att lika visst som vi kan konstatera att världskommunismen i dag kanske statistiskt har de flesta människorna i sina led, lika visst är det att vi inte fördenskull har avsvurit demokratin rätten att försöka vinna anslutning för en rörelse, som för tillbaka till enligt vår uppfattning vettigare förhållanden.

Jag tror att herr von Friesen bör tänka om i denna fråga. Det gäller inte bara sex nunnor i ett kloster, utan det gäller vida större principer och konsekvenser. Om det endast hade varit fråga om att placera sex belgiska nunnor i ett svenskt kloster i stället för att de nu sitter i ett belgiskt kloster, skulle jag inte ha yttrat mig i dagens debatt. Men nog borde herr von Friesen veta, att det här gäller väsentligare ting.

Herr SVENSSON i Vä (cp):

Herr talman! Jag skall inte blanda mig i den djupgående diskussion, som här har förts om katolicismens natur, utan jag skall inskränka mig till att göra några mycket korta, personliga reflexioner i anledning av utskottsutlåtandet och reservationen.

Skillnaden mellan utskottets skrivning och reservationen — som ju är densamma som Kungl. Maj:ts proposition — inskränker sig till tidpunkten för ikraftträdandet av ett villkor, som vi väl i stort sett på båda håll är överens om. Frågan gäller alltså om kravet på svensk majoritet skall gälla redan från starten eller först om några år.

Jag vill kraftigt understryka vad utskottets talesman, fru Johansson, har sagt om utskottsmajoritetens önskan att främja religionsfriheten. Någon önskan i annan riktning föreligger absolut inte. Att utskottsmajoriteten enats om villkoret att klostrets medlemmar redan vid

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

starten till övervägande del skall utgöras av svenska medborgare ser jag som en minst lika stor, om inte ännu större garanti för att dessa nunnor skall få arbetsro för framtiden, än vad propositionens formulering skulle innebära. Om kravet på majoritet efter några år inte skulle vara fyllt, skulle nämligen en situation inträda, som jag för min del inte kan beteckna som behaglig för ifrågavarande institution. Då tycker jag det är bättre att, som utskottsmajoriteten föreslår, fastställa detta villkor redan från början, så att man vet vad man har att rätta sig efter. Att detta krav skulle utgöra någon attack mot religionsfriheten, tycker jag är en något långtgående tolkning av formuleringen.

I sin skrivning säger utskottet bland annat: »I överensstämmelse med vad dissenterlagskommittén uttalat anser utskottet att, om kloster grundas här i riket, det bör ske med tanke på de svenska romerska katolikernas behov och att medlemmarna i svenska kloster sålunda huvudsakligen skall utgöras av svenska medborgare.» Det har sagts att det finns ungefär 30 000 romerska katoliker i Sverige. Jag tror det var herr Källstad som uppgav att av dem är ungefär 3 000 svenska medborgare. När endast två av dessa anmält sin avsikt att inträda i klostret tror jag inte att denna formulering på något sätt kan betecknas såsom fientlig mot religionsfriheten.

Med detta har jag velat klarlägga, varför jag för min del har kunnat ansluta mig till utskottets majoritet. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru GUNNE (h):

Herr talman! När debatten i denna fråga har framskridit så långt, kan det vara frestande att ta upp en del av de argument som har framförts i densamma. Som motionär har jag emellertid intresse av att anlägga vissa personliga synpunkter på de problem som vi nu behandlar. Jag utgår ifrån att jag i

mycket stor utsträckning kan tala på motionärernas vägnar. Det skulle emellertid till äventyrs kunna hända att det också kommer att framföras reflexioner som bör stå för min egen del.

Jag vill först erinra om det stora allvar och den underton av tveksamhet som rådde när beslutet om religionsfrihetslagen fattades 1951. Fru Johansson i Skövde har redan erinrat om de uttalanden med anstrykning av tveksamhet och försiktighet som gjordes i det sammanhanget både av departementschefen och av det särskilda utskottet. Utskottsmajoriteten underströk de uttalanden och synpunkter som departementschefen hade anlagt i detta avseende och rekommenderade en viss varsamhet vid meddelande av tillstånd till inrättande av kloster. Den föreslog härutöver, att riksdagens yttrande skulle inhämtas då tillstånd första gången begärdes. Vid debatten i riksdagen uttryckte många talare sin tillfredsställelse med just det förhållandet att Sveriges riksdag vid ett senare tillfälle skulle få ta slutlig ståndpunkt till villkoren för klostrets upprättande. 1951 års lagstiftare fäste med andra ord mycket stort avseende vid att riksdagen ännu en gång skulle få säga sitt ord. Man kan få det intrycket, när man tar del av debatten då, att detta var en förutsättning för att riksdagen över huvud taget skulle sluta upp kring förslaget att slopa klosterförbudet.

Nu har det tillfället kommit, och enligt 1951 års beslut är det inte avsett, att det skall återkomma. Frågan har aktualiserats genom en ansökan av Theresiastiftelsen i Lund, men den gäller inte bara den stiftelsen. Den gäller över huvud taget behandlingen av framtida ansökningar från andra ordnar att få inrätta kloster. Det beslut riksdagen i dag fattar får anses bli normgivande, ja, med tanke på den aktuella situationen skulle jag kanske våga säga, att det har en större betydelse för sådana ärenden i framtiden än för det nu aktuella

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

ärendet, eftersom Theresiastiftelsen, av alla tecken att döma och efter vad man under hand fått veta, inom snar framtid kommer att uppfylla det villkor som utskottsmajoriteten förordat med avseende å kommunitetens sammansättning.

Religionsfrihetens princip, sådan vi fattat den och vill upprätthålla den, avser i detta sammanhang, att de katolska trosbekännarna skall ha frihet att här, ensamma eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt utöva sin religion eller tro genom gudstjänst, undervisning, andaktsövningar och iakttagande av religiösa sedvänjor, såsom det står i artikel 9 av konventionen om de mänskliga rättigheterna. Vill man göra religionsfriheten fullständig, skall de som så önskar ha rätt att ingå i kloster. Jag vill slå fast detta. Det har gjorts under denna debatt inte bara en gång; det har måst göras gång på gång, därför att de som har en från vår avvikande uppfattning vill driva debatten därhän, att vi helt negligerar det förhållandet, att här stiftats en lag om att tillstånd skall kunna ges till inrättande av kloster.

Vidare har det sagts i debatten att behovet av klosterverksamhet inte kan bestämmas på basis av ett minimiantal av svenska medborgare som vill viga sitt liv åt detta slags fromhetsövning. Vad man därmed kommer in på är alltså frågan om huruvida de utanför klostren stående katolikerna har behov av att detta kloster existerar. Den fråga som då inställer sig berör klostrets egenskap av kraftkälla inom katolicismen, uppfattningen om den kraft som strömmar ut från klosterlivet och som också de kan tillgodogöra sig, som inte har kunnat ägna sig åt denna speciella fromhetsutövning. Detta argument saknar visst inte intresse, men kanske det med tanke på våra lokala svenska förhållanden inte kan tillmätas en alltför stor betydelse, eftersom det mått av kraft som man här talar om inte bindes

till lokala och geografiska begrepp utan är något som tillhör den katolska kyrkan i dess helhet och som kommer dem till del som använder sig av denna kyrkas nådemedel. Jag anser däremot att religionsfriheten kräver av oss, att svenska medborgare skall ha rätt att ingå i kloster på svensk mark.

Det borde egentligen vara onödigt, men med hänsyn till ett och annat yttrande i den föregående debatten förefaller det dock nödvändigt att understryka, att det är alldeles självklart att de första klostren måste ledas av ett erforderligt antal utländska traditionsbärare. Det råder ingen tvekan om att så måste ske.

Reservanterna har trots alla betänkligheter inte velat motsätta sig vad propositionen säger om att klostrens medlemmar efter några år till övervägande delen bör vara svenska medborgare. Huruvida så är fallet skall man kunna förvissa sig om genom de årliga rapporter angående medlemsantal och nationalitet, som klosterstiftelsen skall inlämna till Kungl. Maj:t. Skulle dessa villkor inte uppfyllas, kan det komma under debatt huruvida tillståndet bör återkallas.

Utskottets förslag skulle medföra att denna risk avsevärt reducerades. Att sedan tillstånd en gång givits börja debattera dess återkallande skulle medföra stora nackdelar. Det skulle få ekonomiska och religiösa konsekvenser av allvarlig natur och det skulle skada relationerna mellan samhället och de katolska trosbekännarna på ett helt annat sätt, än om vi från början klart anger var vi står.

Ett annat argument som återkommit i debatten är frågan om det internationella samarbetet. Man har talat om de vidgade perspektiven och om kommunikationerna över gränserna och menat att denna nya värld ställer oss inför nya förpliktelser. Det är dock inte frågan om vilket internationellt samarbete som helst. Det är inte fråga om ett ut-

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

byte av ekonomiska fördelar över gränserna, inte ens fråga om ett kulturellt utbyte i största allmänhet, utan det är, ärade kammarledamöter, fråga om ekumenik. De ekumeniska strävandena i detta speciella fall mellan de två grupper av trosbekännare vi här talar om främjas icke genom yttre anordningar av olika slag. Frågan ligger långt djupare än så. Den har — om det tillåtes mig att säga det i detta sammanhang — med den religiösa sanningen att göra, på ett område där båda de agerande är innerligt övertygade om att de syftar till sanningen. Det är en alldeles särskilt allvarlig och djup fråga.

De ekumeniska strävandena, som i dag verkligen kan konstateras, får inte basera sig på en eller annan praktisk eftergift eller yttre åtgärd till förmån för någon riktning, utan de måste basera sig på ett faktiskt erkännande av de skillnader som råder.

Tillåt mig i detta sammanhang citera vad en av de främsta kännarna av katolicismen och av svårigheterna vid samarbetet mellan katolicismen och protestantismen har sagt: »Ingen har rätt att begära att den andra parten skall frånsäga sig den minsta smula av det han funnit vara sanning, och ingen har rätt att uppgiva den sanning som blivit honom betrodd.» Jag vill med detta ha sagt, att det är lönlöst att driva ekumenik om det bara skall leda till ett överslättande och till en tolerans i största allmänhet, så att var och en skall få tycka vad han vill.

Har jag, herr talman, dristat mig att gå så långt in på detta ämne skulle jag vilja ta mig friheten att gå vidare. Det ekumeniska syftet gagnas bäst av ett uppriktigt konstaterande av att det finns skillnader och gränser. Varför det är så och hur och när vi når över dem vet ingen i denna kammare. Jag och flera med mig vet dock att det finns människor, som ägnar sin kraft åt detta problem och att det är säkert att man i vida kretsar omfattar denna insats med varmt intresse.

Varför, herr talman, är då katolicismen och klosterväsendet så främmande för oss? Varför skulle vi vara skyldiga att gå fram med varsamhet därför att vårt folk står främmande inför detta och vad är det för sanning, som vi inte skulle vilja göra avkall på? Eftersom vårt uppsåt i detta sammanhang har varit ställt under debatt och har betvivlats, och eftersom det man och man emellan har getts skenet av att vara ett benhårt fasthållande vid en förlegad motsättning, skall jag be att få peka på några saker, dock utan att fördjupa mig; jag skall försöka ta ett så enkelt grepp på det som möjligt.

Genom all religiös tradition, både i Österlandet och i Västerlandet, löper olika, ibland klart definierade vägar för fromhetens utövning. En av dem är kontemplationen, det tillbakadragna mediterandets, hönelivets väg, den som t. ex. praktiserats av Karmeliterorden här i Västerlandet. En annan väg är den praktiska kärlekens, där disciplinen övas genom ett tillbakaträngande av de ovärdiga impulser, som dyker upp i samvaron med vår vanliga nästa i vår vanliga värld. Mycket sker genom oss, i oss och med oss, »då vi bröders bördor dela, med och för varandra lida!»

Klosterfromheten å sin sida är något djupt imponerande genom dess hängivenhet, innerlighet och metodiska utövande. Det kan den omvittna, som på ett eller annat sätt har kommit värdiga företrädare för denna fromhetslinje nära. Dock är och förblir den främmande för dem som funnit mening i att dela andras bördor, i att leva med människor i deras villkor, i att vara helt och fullt i världen men inte av världen, och som funnit tröst och rikedom i uppfattningen, att varje hederlig uppgift är en tjänst i ett högre sammanhang, och — det tror jag mig våga understryka — denna fromhetsutövning är inte den bekvämaste.

Detta fromhetsarv är typiskt för svensk kristenhet. Denna har fått ett

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

alldeles särskilt bidrag till sin utveckling genom de väckelserörelser som tid efter annan gått över vårt land. I deras spår har vuxit fram förnöjsamhet, tålmod, hederlighet, trohet i kallelsen och praktisk kärleksverksamhet. Det är en fromhetsform som största delen av vårt folk känner samhörighet med.

Detta är ett försök, herr talman, från min sida att klargöra varför det kunde stå i en proposition och i ett utskottsutlåtande för tio år sedan att klosterväsendet är främmande för det svenska folket. Jag har känt det nödvändigt att förklara min uppfattning på denna punkt för att om möjligt göra mig förstådd när jag ändå vågar hävda att jag vill slå vakt om svensk religionsfrihet. Jag vill att svenska trosbekännare skall ha den rätt att fritt utöva sin religion som vi beslöt om år 1951. Ändå ville jag ha sagt ett ord till förmån för det svenska kulturarv som står oss så nära och med vilket vi alla är så djupt förnede.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Nilsson* i Båstekille (h), *Hæggblom* (h), *Hedin* (h), *Svenungsson* (h), *Nilsson* i Lönsboda (fp), *Nelander* (fp) och *Nilsson* i Svalöv (h) samt fru *Boman* (h).

Herr **MAGNUSSON** i Borås (h):

Herr talman! Det utlåtande som riksdagen nu behandlar berör också de prästerliga övergångsbefattningarna. Jag skall be att få säga några ord om dem.

När den nu beslutade nya pastoratsindelningen i praktiken skall genomföras, kommer detta att få stora och allvarliga verkningar både för församlingsborna och för prästerna. Ute i våra bygder vilar en gammal värdefull tradition på de gamla prästgårdarna. Det är oersättliga värden som nu går förlorade. Reformen medför att präst-

män som utfört ett gagnande arbete inom församlingen under kanske flera decennier som ordinarie eller med mycket lång vakanstjänstgöring nu tvingas att bryta upp och förflyttas till andra tjänster.

Jag har full förståelse för att riksdagens och kyrkomötets tidigare beslut måste fullföljas. Det praktiska genomförandet har nu lagts i herr eklestikministerns händer. Jag vågar därför vädja till herr statsrådet att på bästa sätt medverka till att verkningarna av denna reform inte slår för hårt mot församlingsborna och mot enskilda prästmän som har en lång tjänstgöring bakom sig.

Herr **ZETTERBERG** (s):

Herr talman! Min avsikt hade inte varit att behöva medverka i denna debatt, men jag tycker att den har avlägsnat sig så kolossalt långt från den materia som vi diskuterade i första lagutskottet att det kan vara påkallat att återvända till den utgångspunkt som vi där har haft.

Frågan handlar inte om katolicismen. Vi har inte åtagit oss i första lagutskottet att avgöra hur historien skall bedöma katolicismen i det förflutna och i nutiden. Man får nog en känsla av att det rådde ganska stor likhet mellan den bild som herr Arvidson gav av katolicismen och dess historia och den bild som man kan återfinna i Fältskärns berättelser. Bedömningen var i grund och botten precis densamma: en djupt reaktionär företeelse, en fiende till tankefriheten o. s. v. Jag är herr von Friesen tacksam för de ord han ytrade om dessa ting och skulle kunna instämma i dem.

För några år sedan skrev jag en artikel i Tiden, där jag bland annat skildrade katolicismen som politisk företeelse. Jag ansåg mig kunna uppvisa att det inom den inte bara finns den reaktionära strömning som herr Arvidson

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

talade om utan också andra drag inom modern katolicism.

Vi lämnar katolicismen åt sidan och övergår till vad ärendet gäller, nämligen klosterfrågan. Det är inte till frågan huruvida vi skall ha kloster eller inte som vi har att ta ställning. Spörsmålet om klosterinstitutionerna som sådana har i princip avgjorts genom 1951 års religionsfrihetsbeslut. Det är här inte heller fråga om att diskutera eventuella behov av kloster. Jag håller helt med den som här yttrat att det inte ankommer på riksdagen att bedöma om det finns ett större respektive mindre behov. Vi har för ögonen haft den proposition som var oss förelagd i ämnet, och när den har granskats i utskottet har vi kunnat konstatera, att den mycket klokt och riktigt tillvaratar religionsfrihetens anda på detta område.

Man har även beaktat, att det inte bara är fråga om det abstrakta religionsfrihetsintresset, det gäller också att skydda de intressen som de, som vinner inträde i ett kloster kan ha. Jag vill understryka, att utskottsutlåtandet skiljer sig från propositionen endast på en ganska oväsentlig punkt. Skall detta tillstånd meddelas nu, med risk för — som det sägs i propositionen — att det kan återkallas om några år, om den givna förutsättningen inte är uppfylld? Eller skall man, som utskottet förutsätter, dröja med detta tillstånd tills den givna förutsättningen är uppfylld? Jag vill understryka vad fru Johansson yttrade, nämligen att det finns all anledning att man inte uppträder polisiärt eller restriktivt, utan beaktar att ett kloster liksom alla andra institutioner kan fluktuera vad beträffar medlemsantalet. Skulle detta om något år understiga det angivna antalet, bör inte det föranleda omedelbara ingrepp.

Utskottet har genom de beslut som vi har biträtt helt enkelt velat medverka till att, när en klosterstiftelse kommer till stånd, det skall finnas förutsättningar för att den skall kunna verka fram-

gent. Det vore väl beklagligt om man ger tillstånd till en klosterbildning men sedan nödgas återkalla det tillstånd man redan har givit.

Detta, herr talman, är i korthet orsaken till att motionärerna har framträtt och orsaken till att majoriteten i första lagutskottet har föreslagit en förhållandevis obetydlig ändring i propositionen. Jag tror, att den som efteråt kommer att läsa om detta i protokollet skall, med hänsyn till den fråga vi egentligen har att ta ställning till, förvånas över hur starka ord om religionsförföljelser och odemokratisk inställning som här har kommit till användning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

FRU ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Jag reagerade en del mot herr von Friesens starka uppmaning till socialdemokraterna att vara toleranta och respektera enskildas uppfattning. Jag tror att det kan vara anledning att rikta blickarna mot det egna partiet, där man inte alltid så noga respekterar den enskildes uppfattning — inte ens när det gäller upphöjda tänkesätt.

Denna fråga får man nog se praktiskt på liksom när det gäller många andra frågor. Man bör tolerera att det inom olika partier finns olika meningar. Herr von Friesen gick in i ett försvarstal — ja, rent av i ett propagandatal — för den katolska samhällsuppfattningen. Jag tar det som ett bevis på att han, i det beslut vi nu kommer att fatta, inte bara ser ett tillmötesgående mot två svenska kvinnor som vill bli nunnor här utan även ett tillmötesgående mot den katolska kyrkan. Han ser det tydligen i ett större sammanhang och menar, att här är platsen att redan nu diskutera katolicism kontra andra kristna uppfattningar. Det har ju mest gällt dessa frågor.

Jag skulle vilja ställa en fråga till dem som så väldigt väl tycks förstå dessa

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

problem och som tydligen vet vilka konsekvenser ett sådant beslut kan få och därför kan vara mycket säkra i sina uttalanden. Om nu den katolska kyrkans uppfattning i samhällsfrågor är så vidsynt och om denna kyrka är ett starkt värn mot nazism och andra diktaturer, hur kan det då förhålla sig så att man i flera av dessa katolska länder har en mycket låg standard? Man är där emot familjeplanering, man har i allmänhet en låg folkbildning och det verkar som om man där gjorde motstånd mot det vi kallar en modern samhällsbildning, demokrati, upplysning och rättigheter för den enskilde. Hur hänger detta ihop?

Jag skulle också vilja ställa en fråga till fru Gärde Widemar. Hon sade, att det väl inte var så farligt om två svenska kvinnor skulle bli nunnor. Det skulle heller inte vara så farligt om klostret inte skulle bli fullt. Det hördes faktiskt på henne som om det ändå vore betänkligt. Jag skulle nu vilja fråga henne vid vilket antal nunnekloster det skulle börja bli farligt. Finns det någon gräns? När skall man stoppa verksamheten? Det verkar ändå som om man vore litet tveksam men menar, att det gör ingenting. Det är en allmän likgiltighet för religionen som tar sig uttryck i att det inte skulle spela någon roll om den ene tyckte så och den andre så. Detta är väl ett uttryck för att man inte fäster sig så mycket vid de religiösa frågorna. Jag skulle vilja veta när fru Gärde Widemar och hennes medreservanter hade tänkt ingripa eller om man kanske ser litet vidsyntare på problemen?

När vi behandlade religionsfrihetslagen hade jag den uppfattningen, att de svenska medborgarna inte skulle ha ett bättre samhälle att vänta sig om vi upprättade kloster. Jag har samma uppfattning nu. Följaktligen har jag, i likhet med herr Lundberg, den uppfattningen, att denna fråga mycket väl kan vila till dess det kommer fram andra mo-

tiveringar än dem vi nu hört. Jag tycker därför att vi bör avslå detta förslag.

Fru GÄRDE WIDEMAR (fp) kort genmäle:

Herr talman! Fru Eriksson i Stockholm frågade mig när man skall ingripa, och jag skulle vilja besvara den frågan med att hänvisa till dissenterlagskommitténs uttalande, att antalet kloster, som efter upphävande av klosterförbudet kan komma att finnas, synes böra stå i rimlig proportion till antalet svenska romersk-katolska trosbekännare. Det bör dröja bra länge innan man kommer upp till ett sådant antal om man tar hänsyn till att kanske endast två svenska flickor ansluter sig till varje nytt kloster.

Jag sade ingenting om att det inte skulle vara så farligt att två svenska flickor gick i kloster. Jag tycker inte alls om att svenska flickor går i kloster. Vad jag sade var att det inte kan åstadkomma någon större skada på svenskt samhällsliv att sex belgiska kvinnor kommer hit och går i kloster. Medgivet att inrätta kloster här är, som jag betonade i mitt första anförande, en följd av vår religionsfrihetslag och inte ett tillmötesgående mot katolicismen som sådan. Har man en religionsfrihetslag måste man dra ut konsekvenserna av den och låta de främmande trosbekännarna utöva sin religion i de former som är accepterade i de länder där religionen i fråga är huvudreligion och som är viktiga för dem att tillämpa även här i landet.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Detta kan tolereras, om antalet av dem som går i kloster står i rimlig proportion till de katolska trosbekännarna i landet. Men om proportionen inte är rimlig — skall man då ingripa?

Fru GÄRDE WIDEMAR (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag hänvisar till dis-

Anslag ur kyrkofonden m. m. samt fråga om inrättande av kloster

senterlagskommitténs uttalande. Vad man kommer att göra i framtiden om det blir ett större antal kloster än man har anledning att räkna med vill jag inte ta ställning till i dag.

Fru JOHANSSON (s):

Herr talman! Vi står nu inför avslutningen av denna diskussion och jag vill göra några kommentarer.

I min replik till herr Arvidson m. fl. frågade jag hur de som nu går på reservanternas linje tänker sig att frågan skall lösas om vi efter några år skulle komma i det läget, att klostret inte har det antal svenska medborgare som det enligt villkoren skulle ha. Jag har inte fått något svar på den frågan.

Herr von Friesen vädjar till kammaren — särskilt då till socialdemokraterna — att man här skall följa reservanternas förslag. Jag skrattade litet för mig själv när han ställde denna vädjan. Det är ju nämligen rätt främmande tongångar från det hållet att man vädjar till socialdemokraterna om samarbete. Nu är det tydligen lämpligt att göra det.

Herr Källstad vände sig till frälsnings-soldaterna på läktaren. Jag skall inte vädja vare sig till läktaren eller till de enskilda partierna för att få dem att ändra på sin uppfattning — om de nu eventuellt har en annan uppfattning än jag i denna fråga. Men det vore kanske lämpligt att jag meddelade, att röstningen i första kammaren har utfallit så att 75 ledamöter röstade för utskottet och 54 för reservationen. Detta brukar ha en viss inverkan på kammaren.

Bortsett från detta skulle jag till sist vilja säga, att det här inte bör vara fråga om någon prestige från någotdera hållet. Huvudsaken är här vilken verkan det beslut, som vi fattar här i dag, kommer att få. Jag är övertygad om att det viktigaste är att vi här fattar ett sådant beslut som blir till gagn för den grupp av människor det här gäller. Enligt min uppfattning gagnar vi saken

bäst genom att i dag rösta för det förslag som framlagts av första lagutskottet.

Herr HELEN (fp):

Herr talman! Det finns en prestige att värda sig om i detta sammanhang, nämligen andra kammarens rätt att bestämma över vad den finner riktigt. Jag hoppas att vi i fortsättningen i slutet av debatterna slipper höra hänvändelser av den typ fru Johansson gjorde.

Fru JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag gjorde detta i anledning av att herr von Friesen hade vädjat till kammaren. Detta anser jag att var och en har rätt att påpeka. Jag är liksom herr Helén övertygad om att denna kammares ledamöter kommer att rösta helt efter vad deras samvete bjuder dem att göra.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av fru Gärde Widemar m. fl.; samt 3:o) bifall till det av herr Lundberg under överläggningen framställda yrkandet att riksdagen — i anledning av den föreliggande propositionen, såvitt avsåge villkor för tillstånd att inrätta kloster i visst fall — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna att riksdagen ej funnit sådant tillstånd böra meddelas; och fann herr förste vice talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lundberg begärde likväl votering, i anledning varav herr förste vice talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr förste vice talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen begärde dock herr Lundberg votering, i anledning varav

efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående första lagutskottets utlåtande nr 34 antager det förslag, som innefattas i den av fru Gärde Widemar m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det av herr Lundberg under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Lundberg begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 94 ja och 56 nej, varjämte 50 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen av fru Gärde Widemar m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnäm-

Permanent skördeskadeskydd, m. m.

da voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 86 ja och 92 nej, varjämte 25 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen av fru Gärde Widemar m. fl.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

§ 13

Permanent skördeskadeskydd, m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ett system för permanent skördeskadeskydd, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 10 mars 1961 dagtecknad, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 94, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

1) godkänna det framlagda förslaget till system för permanent skördeskadeskydd, avsett att tillämpas från och med 1961 års skörd,

2) å riksstaten för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln anvisa till Kostnader i samband med permanent skördeskadeskydd ett reservationsanslag av 12 700 000 kronor,

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de författningsändringar och de i propositionen föreslagna dispositioner av avgiftsmedel på jordbrukets område som erfordrades för att jordbrukarnas andel av kostnaderna för det permanenta skördeskadeskyddet skulle kunna täckas, samt

4) godkänna vad i propositionen föreslagits angående överförande av

Permanent skördeskadeskydd, m. m.

medel till nionde huvudtitelns reservationsanslag Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 616, av herr *Bengtson m. fl.*, likalydande med II: 721 av herr *Eliasson* i Sundborn *m. fl.*, i vilka motioner yrkats, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen vid behandling av ifrågavarande proposition måtte

I. a) besluta att kvarstående grundfondbelopp av 75 miljoner kronor finge tillföras skördeskadefonden i överensstämmelse med prisöverenskommelsen och riksdagsbeslutet 1956;

b) hemställa hos Kungl. Maj:t att tre ledamöter av skördestatistiska nämnden med personliga suppleanter måtte utses på förslag av jordbrukets organisationer samt tre ledamöter med personliga suppleanter på förslag av statens jordbruksnämnd;

c) medge att det belopp ur skördeskadefonden, som årligen skulle stå till förfogande för behovsprövade bidrag, finge uppgå till belopp, som motsvarade två procent av utgående allmänna kontanta skördeskadeersättningar;

d) medge att jämväl trädgårdsodlare måtte kunna erhålla behovsprövade bidrag ur skördeskadefonden;

e) även i övrigt godkänna vad i motionerna förordats i fråga om utformningen av det permanenta grundskyddet;

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om så skyndsamt prövning av frågan om intagande i skördeskadeförsäkringens av köksväxter och andra specialgrödor, att förslag i ämnet kunde föreläggas senast 1962 års riksdag;

III. i princip besluta, att skördeskadelån skulle ingå i det permanenta skördeskadeskyddet;

IV. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om så skyndsamt prövning av frågan om utformningen av ifrågavarande

skördeskadelån, att förslag i ämnet kunde föreläggas 1962 års riksdag; samt

V. även i övrigt beakta vad i motionerna anförts;

2) I: 620 av herr *Nilsson, Ferdinand*, likalydande med II: 723 av herr *Grebbäck*, vari hemställts *dels* att riksdagen måtte besluta att den bidragsgivning, som vore förbunden med föreliggande förslag utöver försäkringens, måtte liksom denna utgå utan behovsprövning, *dels* att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställning om att skördeskadeskyddet kombinerades med lånemöjligheter till skälig ränta och i enlighet med i motionen angivna synpunkter genom ny proposition till inrevarande års riksdag;

3) I: 619 av herr *Nilsson, Ferdinand, m. fl.*, likalydande med II: 724 av herr *Eriksson* i Bäckmora *m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte besluta *dels* att skördeskadeförsäkringens måtte i princip erhålla bidrag av statsmedel efter ungefär samma procent som arbetslöshetsförsäkringens, *dels* att för genomförande av sådan likställighet anslaget till Kostnader i samband med permanent skördeskadeskydd bestämdes till ett med 5 000 000 kronor förhöjt belopp eller 17 700 000 kronor;

4) I: 618 av herr *Eskilsson m. fl.*, likalydande med II: 725 av herr *Hæggbloom m. fl.*, vari hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen av Kungl. Maj:t ville begära igångsättande av sådana undersökningar, som vore nödvändiga för att i systemet för skördeskadeskydd inarbeta bestämmelser jämväl för trädgårdsodlare och för fältmässig grönsaksodling;

5) I: 621 av herr *Nord m. fl.*, likalydande med II: 726 av herrar *Nilsson* i Lönsboda och *Antby*, vari hemställts,

1. att odlare av trädgårdsprodukter borde få behovsprövade bidrag enligt samma grunder som enligt propositionen skall gälla för jordbrukare samt att det belopp som skulle ställas till förfogande för behovsprövade bidrag med

hänsyn härtill höjdes så att det motsvarade 2 % av de utgående kontanta ersättningarna för skördeskadador, dock lägst 200 000 kronor,

2. att trädgårdsodlare t. v. borde kunna erhålla statlig lånegaranti för skördeskadelan, samt

3. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om förslag syftande till att trädgårdsodlare måtte inordnas i det permanenta skördeskadeskyddet samt att arealgränsen i samband därmed borttoges;

6) I: 109 av herr Nilsson, Ferdinand, och herr Gustafsson, Nils-Eric, likalydande med II: 137 av herrar Grebäck och Larsson i Borrby, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställning avseende dels att vid utarbetande av förslag till jordbrukets skördeskadeförsäkring det statliga bidraget avvägdes härtill i samma proportion som beträffande arbetslöshetsförsäkringen, dels att i samband med förslaget om skördeskadeförsäkring bestämmelser utarbetades och anslag föresloges, möjliggörande att, utöver eller vid sidan av skördeskadeförsäkringen, efter särskild prövning i fall av svårare skördeskadador lämna bidrag eller lån till låg ränta och med längre amorteringstid, då den generella försäkringen inte prövades vara tillräcklig eller inte vore tillämplig.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 616 och II: 721 samt I: 619 och II: 724, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna att, i samband med införande av ett system för permanent skördeskadeskydd, av det normala årliga medelstillskottet till den skördeskadefond varifrån kontanta ersättningar skulle utgå staten skulle svara för en tredjedel och jordbrukarna för lägst två tredjedelar;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna

Permanent skördeskadeskydd, m. m.

I: 616 och II: 721, såvitt nu vore i fråga, godkänna att självriskan fastställdes i enlighet med i utskottets utlåtande angivna grunder;

3) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 621 och II: 726, såvitt nu vore i fråga, besluta att systemet för permanent skördeskadeskydd vid dess början i princip skulle omfatta samtliga jordbrukare med en åkerareal av minst 2 hektar;

4) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 616 och II: 721 samt I: 621 och II: 726, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna att till förfogande för behovsprövade bidrag skulle stå 1 procent av de utgående allmänna kontanta ersättningarna för skördeskadador, dock varje år lägst 100 000 kronor;

5) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 616 och II: 721, såvitt nu vore i fråga, besluta att en skördestatistisk nämnd inrättades, knuten till statistiska centralbyrån och med sammanlagt sju ledamöter som skulle utses av Kungl. Maj:t;

6) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 616 och II: 721, såvitt nu vore i fråga, besluta att för skador vars reglering inte täcktes av de årliga tillskotten till skördeskadefonden staten skulle garantera ersättning upp till 75 000 000 kronor;

7) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 616 och II: 721, I: 618 och II: 725 samt I: 621 och II: 726, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna de övriga förslag beträffande systemet för permanent skördeskadeskydd, avsett att tillämpas från och med 1961 års skörd, vilka förordats i utlåtandet;

8) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 619 och II: 724, såvitt nu vore i fråga, å riksstaten för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln anvisa till Kostnader i samband med permanent skör-

Permanent skördeskadeskydd, m. m.

deskadeskydd ett reservationsanslag av 12 700 000 kronor;

9) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de författningsändringar och de av utskottet föreslagna dispositioner av avgiftsmedel på jordbrukets område som erfordrades för att jordbrukarnas andel av kostnaderna för det permanenta skördeskadeskyddet skulle kunna täckas;

10) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag godkänna vad utskottet föreslagit angående överförandet av medel till nionde huvudtitelns reservationsanslag Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m.;

11) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: 621 och II: 726 samt I: 618 och II: 725, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet anfört angående behovet av att tills vidare kunna lämna statliga lånegarantier till sådana trädgårds- och andra specialodlare, vilka inte för närvarande kunde infogas i det permanenta skördeskadeskyddet, m. m.;

12) avslå motionerna I: 616 och II: 721, såvitt däri yrkades att skördeskadelån i princip skulle ingå i det permanenta skördeskadeskyddet och att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om så skyndsamt prövning av frågan om utformningen av ifrågavarande skördeskadelån, att förslag i ämnet kunde föreläggas 1962 års riksdag;

13) avslå motionerna I: 620 och II: 723, såvitt däri yrkades att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte göra framställning om att skördeskadeskyddet kombinerades med lånemöjligheter till skälig ränta och om ny proposition i ämnet till innevarande års riksdag;

14) lämna utan åtgärd motionerna I: 620 och II: 723, såvitt de ej berörts i det föregående;

15) avslå motionerna I: 109 och

II: 137, såvitt de ej berörts i det föregående.

I motiveringen anförde utskottet bland annat följande:

Såsom redan framgått av det föregående bör de kontanta ersättningar som utgår på grund av det nya systemet, däri inbegripet förut berörda behovsprövade bidrag till jordbrukare, finansieras med medel ur skördeskadefonden. Jordbrukarnas andel av det årliga tillskottet till denna fond skall i överensstämmelse med propositionens förslag bestridas genom att interna regleringsmedel och jämförbara medel på jordbrukets område tages i anspråk här för. Därigenom erlägger jordbrukarna en kollektiv avgift för att delvis täcka kostnaderna för det permanenta skyddssystemet. Några ändringar i gällande prisregleringsförordningar finner utskottet för sin del inte behövliga i anledning av att förenämnda nya utgiftsändamål tillkommer. Däremot anser utskottet att Kungl. Maj:t bör bemyndigas att vidtaga för ändamålet erforderliga jämkningar av de interna avgifterna å förmald brödsäd, fabrikspotatis och invägd mjölk samt av slaktjursavgifterna ävensom att för samma ändamål disponera tillgångar i regleringsfonden för socker och regleringskassan för oljevaxter. Det bör ankomma på statens jordbruksnämnd att efter överläggningar med jordbrukets förhandlingsdelegation utarbeta detaljerade regler för hur jordbrukarnas andel i skyddets kostnader skall täckas. Det torde enligt utskottet härvid uppmärksammas att de på jordbrukarna fallande kostnaderna *företrädesvis* skall belasta vegetabilieproduktionen. Jordbruksnämndens förslag till detaljregler i ifrågavarande avseende skall underställas Kungl. Maj:t. Höjningarna av berörda regleringsavgifter och de övriga här åsyftade åtgärderna i sammanhanget bör genomföras snarast möjligt efter det riksdagens beslut föreligger i anledning av detta utskottets utlåtande. Vad i motionerna

I: 616 och II: 721 anförts beträffande övervägande i ett senare sammanhang av att taga jordbrukarnas andel av skyddskostnaderna från införselavgiftsmedel finner utskottet böra avslås av riksdagen. Likaså torde riksdagen böra avslå yrkandet i samma motioner att i varje fall så stor del av skördeskadefondens medel som svarar mot jordbrukarnas kollektiva avgifter skall vara placerade i jordbrukets egna kreditinrättningar.

Reservationer hade avgivits

1. Av herrar *Hermansson, Jonasson* och *Hansson* i Skegrie, vilka ansett att utskottet under 1), 5) och 6) bort hemställa, att riksdagen måtte

1) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 109 och II: 137 samt I: 619 och II: 724 liksom ock med bifall till motionerna I: 616 och II: 721, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna att, i samband med införandet av ett system för permanent skördeskadeskydd, av det normala årliga medelstillskottet till den skördeskadefond varifrån kontanta ersättningar skulle utgå staten skulle svara för en tredjedel och jordbrukarna för lägst två tredjedelar, såsom ett provisorium i enlighet med vad reservanternas anförts;

5) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 616 och II: 721, de båda motionerna såvitt nu vore i fråga, besluta att en skördestatistisk nämnd inrättades, knuten till statistiska centralbyrån och med sammanlagt sju ledamöter, som skulle utses av Kungl. Maj:t i enlighet med vad i reservationen anförts;

6) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 616 och II: 721, såvitt nu vore i fråga, fatta principbeslut om att kvarstående grundfundsbelopp av 75 000 000 kronor skulle kontant tillföras skördeskadefonden i överensstämmelse med riksdagens beslut 1956.

2. Av herrar *Hermansson, Jonasson,*

3* — *Andra kammarens protokoll 1961. Nr 17*

Permanent skördeskadeskydd, m. m.

Gunnar Pettersson, Åkesson, Hansson i Skegrie, *Antby* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett att ovan intagna stycke i utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

»Såsom redan — — — (lika med utskottet) — — — skall täckas. Det torde enligt utskottets mening härvid uppmärksammas, att de på jordbrukarna fallande kostnaderna företrädesvis skall belasta vegetabilieproduktionen och att en för det mindre jordbruket tyngande avgiftsbeläggning av animalieproduktionen i skäligen mån bör undvikas. Jordbruksnämndens förslag — — — (lika med utskottet) — — — utskottets utlåtande.»

3. Av herrar *Hermansson, Carl Eskilsson, Jonasson, Hansson* i Skegrie, *Östlund* och *Stiernstedt*, vilka ansett att utskottet under 11), 12) och 13) bort hemställa, att riksdagen måtte

11) anse motionerna I: 621 och II: 726, såvitt avsåge statliga lånegarantier till sådana trädgårds- och andra specialodlare, vilka inte för närvarande kunde infogas i det permanenta skördeskadeskyddet, besvarade med vad dessa reserver anförts;

12) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 109 och II: 137, I: 618 och II: 725 samt I: 620 och II: 723 liksom ock med bifall till motionerna I: 616 och II: 721, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, i princip besluta att skördeskadelån skulle ingå i det permanenta skördeskadeskyddet samt i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om så skyndsamt prövning av frågan om utformningen av sådana skördeskadelån, att förslag i ämnet kunde föreläggas 1962 års riksdag;

13) anse motionerna I: 109 och II: 137 samt I: 620 och II: 723, såvitt avsåge skördeskadelånen utformning i övrigt, besvarade med vad i denna reservation anförts.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Permanent skördeskadeskydd, m. m.

Herr NILSSON i Lönshoda (fp):

Herr talman! Det är med tillfredsställelse man konstaterar, att riksdagen nu står inför antagandet av ett system för permanent skördeskadeskydd. Vi vet alla att jordbruket under nästan hela 1950-talet drabbats av stora skördeskadorna, som haft svåra återverkningar för de därav drabbade. Riksdagen har också gång efter annan fått bevilja betydande summor dels i lån och dels i kontanta bidrag till de värst drabbade. I allt har således under de senaste åren beviljats stödlån för inemot 180 miljoner kronor och därtill lån med statlig garanti för 25 miljoner, varjämte 161 miljoner kronor ställts till förfogande för bidrag i en eller annan form.

Frågan om skördeskadeskydd har där- för gång på gång förts fram och disku- terats. Efter utredning och remiss har alltså statsrådet nu framlagt förslag här- om. Hur detta kommer att utfalla får framtiden utvisa, men det är i alla fall ett lovvärt försök att komma till rätta med en ofta återkommande svår fråga. Många gånger har den hjälp som givits blivit fördröjd i avsevärd grad på grund av utredningar och underhandlingar. Det är inte säkert att det system som nu ligger på riksdagens bord är fullstän- digt — allt är inte färdigt på en gång — men framtiden får utvisa vilka ändringar och påbyggnader som bör göras.

Vi från vår sida är i stort sett nöjda med den utformning utskottets förslag fått, och våra krav, främst framförda i motioner av herr Nord m. fl. i första kammaren och av herr Antby och mig i denna kammare, har blivit beaktade. Bl. a. har utskottet ytterligare under- strukit departementschefens uttalande att specialgrödor och köksväxter även bör omfattas av skyddet. Så fort expert- kommittén eller skördestatistiska nämnden framlagt förslag, varigenom de nu- varande hindren, främst den bristfäl- liga skördestatistiken, undanröjts, kom- mer förslag härom att föreläggas riksda-

gen. Det är min förhoppning att dessa undersökningar kan slutföras snarast möjligt och förslag framläggas, så att även trädgårdsnäringen kan bli delaktig av detta skydd.

Så länge trädgårdsnäringen står utan- för får den inte helt lämnas utan stöd- åtgärder vid skördeskadorna, ty då skulle förhållandena bli sämre än vad de nu är. Det är därför man ställer i utsikt behovsprövade kontantbidrag till odla- re, som får särskilt stora skador. Här har utskottet gjort en stark skrivning, där man betonar önskvärheten av att Kungl. Maj:t föranstaltar så att medel finnes tillgängliga under anslaget till bidrag vid förlust på grund av natur- katastrof i sådan omfattning att, så länge trädgårdsalstren ej har infogats i det permanenta skyddet, kontantbi- drag skall kunna utbetalas till skörde- skadedrabbade trädgårdsodlare utan tidsutdräkt och utan avvaktan på an- slagsförstärkningar från riksdagens sida.

Vidare har utskottet varit mycket väl- villigt mot den av herr Antby och mig väckta motionen nr 726 i denna kamma- re rörande möjligheterna att tills vidare lämna statliga lånegarantier till sådana trädgårds- och andra specialodlare, vilka inte för närvarande kan infogas i det permanenta skördeskadeskyddet.

Vad arealgränsen beträffar har vi i vår motion framhållit, att om denna bi- behålles vid 2 ha, så blir den svår att hålla när trädgårdsprodukterna kom- mer med och att den därför borde tas bort. Utskottet har gjort samma konsta- terande och framhåller att frågan om arealgränsen kommer att prövas i sam- band med försöken att inrymma även andra grödor än som omfattas av det i propositionen förordade skyddssyste- met.

Vi är oeniga med utskottsmajoriteten på en enda punkt, nämligen då det gäl- ler jordbrukets andel av kostnaderna för det nya skyddssystemet. Där har vi önskat en något annorlunda skrivning

än utskottets. Statsrådet har i propositionen betonat att kostnaderna företrädesvis skall belasta vegetabilieproduktionen och att vegetabilierna skulle påläggas höjda interna regleringsavgifter. Utskottet går på samma linje, men vi har velat ha mera klart utsagt att man bör undvika att belasta animalieproduktionen med extra avgifter, vilka i hög grad skulle drabba det mindre jordbruket, som hittills inte haft några skördeskador av större betydelse.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservation 2. av herr Hermansson m. fl. I övrigt ansluter jag mig till utskottets förslag.

Herr HANSSON i Skegrie (cp):

Herr talman! Jag är av samma mening som den föregående ärade talaren, att vi med tillfredsställelse bör hälsa att en mera försäkringsmässig form nu kan komma att ersätta det gamla systemet när det gäller skördeskadeskydd. Man kan bara hoppas att den nya ordningen blir så effektiv som möjligt och att den kommer att omfattas med förtroende av jordbrukarna. Det sistnämnda vill jag alldeles speciellt understryka, eftersom det är av oerhört stor betydelse att jordbrukarna från början omfattar försäkringen med största möjliga förtroende.

Det hade dock varit tacknämligt, om det föreliggande förslaget fått sådan utformning att vi här i riksdagen kunnat sluta upp enhälligt kring detsamma.

Detta är nämligen inte alls någon partipolitisk fråga utan en fråga av rent praktiskt slag, där vi utan förutfattade meningar skulle kunna pröva alla uppslag till lösningar. Tyvärr redovisas i alla fall ett splittrat utskottsutlåtande. Detta betyder inte att vi inte försökt nå så stor enighet som möjligt, men det har icke lyckats, och därför ser utlåtandet ut som det gör.

Den enighet som jag tidigare nämnt hade kunnat skapa förtroende från bör-

jan kommer måhända att förbytas i särtänkande präglad av prestigehänsyn.

Det är alldeles riktigt, som föregående talare sade, att förslaget ingalunda är färdigt, men det är en grund att bygga på i fortsättningen, och här liksom vid annan bygghet — om jag får använda det uttrycket — är det bra att få med folk som behärskar alla detaljer. Av propositionen och utskottets utlåtande framgår att en s. k. skördestatistisk nämnd skall tillsättas, vilken skall ersätta den nuvarande expertnämnden och ha till uppgift att vidare utforma försäkringen. Vi centerpartister har i en reservation begärt att de av försäkringen berörda parterna skall vara företrädare i denna nämnd. Det är framför allt två parter som har direkt intresse av hur denna skördeskadeförsäkring blir utformad. Det är dels jordbrukarna och dels skattebetalarna, till vilka senare även jordbrukarna i detta fall får räknas. De skall bidra både till de 20 miljonerna och över skatterna till de 10 miljonerna. Jordbrukarna har intresse av att försäkringen blir praktiskt utformad så att inte systemet blir för teoretiskt och inte ger det man räknat med, och det är önskvärt att beräkningsnormerna blir så lättförståeliga som möjligt. Det förhållandet att ifrågavarande nämnd kommer att i stor utsträckning syssla med statistik behöver inte nödvändigt innebära att den skall bestå uteslutande av statistisk eller försäkringsteknisk expertis. Idealet vore att åtminstone få med några personer som utöver denna specialkunskap hade ett begrepp om praktiskt jordbruk och som kunde bedöma huruvida den försäkring som byggs upp blir användbar i praktiken. Utskottet har inte velat vara med om det krav som vi här har ställt. Jag har undrat om utskottets ställningstagande i denna fråga skall tolkas så att man inom utskottet inte anser att det skall finnas någon sådan praktisk sakkunskap knuten till nämnden utan att denna skall bestå uteslutande av teore-

Permanent skördeskadestydd, m. m.

tiker och jordbrukarna alltså inte vara representerade i den. Nu tror jag att departementschefen, med nödvändighet, kommer att följa den mening som reservanterna har framfört. Om han, som jag sade, från början vill skapa så stort förtroende kring denna fråga som möjligt bör i nämnden ingå även sådana personer som kan sägas vara tagna från jordbruket eller från jordbruket närstående organisationer.

Det är beklagligt att de experter som hittills utformat bestämmelserna inte har tagit med sådana grödor som ärter och foderrotfrukter, vilka i normal jordbruksdrift är lika vanliga som de grödor vilka tagits med. Ärtor och foderrotfrukter är inte någon specialodling. En jordbrukare kan alltså nu komma att få ersättning för skördeskador på ett rågfält men inte för skador på intilliggande ärtfält; han kan få ersättning för sina förstörda sockerbetor men inte för foderrotfrukter odlade på samma fält. På denna punkt måste jag säga att skördeskadetredningen i sitt förslag — jag tror det lades fram år 1958 — hade en väsentligt bättre fördelning av grödorna. Det är önskvärt — det har utskottet också sagt — att man så snart som möjligt kan utöka antalet försäkrade grödor och då även få med trädgårdsprodukter som inte är med här.

I proposition nr 165 år 1956 omtalades att i den överenskommelse som då träffats mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlare angående treårsavtal för tiden 1957—1959 förutsetts att jordbruket skulle erhålla 100 miljoner kronor till en skördeskadefond. Medlen skulle utgöra en grundfond i ett planerat system för reglering av skördeskador. Riksdagen beslöt att godkänna detta förslag. Men av den beteckning som dessa medel fick framgår att de åtminstone då avsågs ingå i den fond som framdeles skulle bildas inom ett försäkringssystem för skördeskador. I varje fall överensstämmer den beteckningen med beteckningen på de medel

som nu skall avsättas för detta ändamål, dels av jordbruket med 20 miljoner, dels av staten med 10 miljoner kronor.

Den ställning som departementschefen nu givit dessa fondmedel från 1956 överensstämmer enligt vår mening inte med vad som tidigare beslutats — de skall utgöra ett slags reservfond utanför systemet och tas till, om övriga fondmedel inte räcker. En sådan ställning avsågs sannolikt inte vid överläggningarna kring prisavtalet 1956. Även det förhållandet att 25 miljoner förut har tillgodogjorts av dessa medel pekar i den riktningen, att de skall stå till förfogande i samma mån som andra medel, alltså direkt ingå i den försäkringsfond som skall inrättas. När beslut om de 25 miljonerna fattades — jag tror det var hösten 1957 — betecknades de 100 miljonerna som ett tillskott till en skördeskadefond. Därav framgår med önskvärd tydlighet att det inte var meningen att de skulle stå vid sidan om utan i en fond.

Vi brukar ju här i riksdagen vara noga med att citera tidigare uttalanden av utskott eller kamrar, när vi vill att ett beslut skall stå i överensstämmelse med tidigare fattade beslut. I detta avseende förefaller det tyvärr som om man råkat halka litet vid sidan om tidigare avtalsuppgörelser. Man har undantagit s. k. specialgrödor och trädgårdsprodukter från skydd. Därför har skyddet för dessa grödor blivit ganska osäkert. Utskottet har visserligen föreslagit ökade möjligheter till anslag av de medel som står till förfogande för katastrofhjälp och dessutom rekommenderat kreditgaranti för trädgårdsodlarna. Det är bra att man gjort detta, men för specialodlingarna har något motsvarande skydd inte skapats. Dessa specialodlingar är ofta mycket riskfyllda och dyrbara. Därför har vi i reservation begärt att möjligheter till skördeskadelån skall finnas vid sidan av försäkringen — vi har avgivit den reservationen tillsammans med högerleda-

möterna. I reservationen framhåller vi, att det är klokt att ha ett sådant skyddssystem för att trygga odlingarna så långt möjligt, i varje fall under den första tiden, när vi inte kan överblicka effektiviteten i försäkringen. För lånen skall betalas ränta, och amorteringsplikt föreligger, varför någon reell utgift inte uppstår.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna nr 1, 2 och 3 av herr Hermansson m. fl.

Herr HÆGGBLOM (h):

Herr talman! Både propositionen och utskottsutlåtandet bygger på en departementspromemoria, och då är det väl inte ur vägen att man uttalar sin tillfredsställelse över vad departementschefen åstadkommit för att i varje fall börja klara av de följdverkningar som variationerna i årsväxten kan medföra och som så gott som varje år under 1950-talet oroat riksdagen och oroat jordbrukarna. Verkningarna har ju ibland varit katastrofala.

I den motion jag skall be att få säga några ord om har inte några invändningar rests mot själva utformningen av departementschefens förslag. Vi hoppas att katastrofskyddet härmed skall vara klart. Såvitt man kan bedöma bör det också vara det, ty till förfogande står varje år nytillskott på 30 miljoner kronor som inte på något sätt blir beskurna genom kostnader för administration, då ju staten svarar för den sidan av saken. Vidare har vi de 75 miljoner som, oavsett vad de kallas, kommer att stå till förfogande, om inte de 30 miljonerna räcker. Dessutom sägs i propositionen, att därest dessa medel inte räcker får riksdagen ta ställning till frågan i särskild ordning.

Det förefaller alltså säkert att medel kommer att stå till förfogande enligt de föreslagna grunderna, så att var och en som är ersättningsberättigad också får ersättning. Det tråkiga är bara att katastrofskyddet inte är det helt avgöran-

Permanent skördeskadeskydd, m. m.

de för om jordbrukarna skall vara skyddade för årsväxternas växlingar. Varje gång vi haft att behandla frågan om skördeskadador har vi måst gå fram på två vägar — dels med bidrag, dels med lån. Bidragen motsvaras väl av vad som nu skall utgå i form av skördeskadeskydd, lånemöjligheterna är borta. Det har beräknats att skördeskadeskyddet skall kunna klaras med tillgängliga medel, om jordbrukarna påtar sig en viss självrisk, vilken angivits till 15½ procent eller 135 kronor per hektar.

Men redan med den procentsiffran kan det röra sig om betydande belopp. För ett tvåfamiljsjordbruk på omkring 30 hektar — det är väl en ganska vanlig medelstorlek — blir självrisken ungefär 4 000 kronor. Vi får nog räkna med att för ägare av tvåfamiljsjordbruk är den huvudsakligaste försörjningskällan deras arbetsinkomst, och denna torde ligga mellan 12 000 och 15 000 kronor. Skall de under kanske ett par år stå en självrisk på 4 000 kronor, måste de få svårigheter med sina finanser.

Därtill kommer att självrisken varierar inom ganska betydande gränser. Enligt propositionen kommer de som odlar vissa grödor med stor skördevariation att få stor självrisk. Även de som bor i områden, där skördevariationerna är stora, torde komma att få stor självrisk. I det område där jag bor, räknar man med att det vart fjärde år är svår torka och likaledes ett år på fyra medelsvår torka. Det blir då givetvis stora variationer i skördestorleken och därmed följande stora variationer av självrisken.

I den beräkning av självriskens storlek, som gjordes när man övervägde ett något större procenttal än det man slutligen stannade för, talades det om självrisker på upp till 300 kronor per hektar och för grödor som potatis upp till 600 kronor per hektar. Nu odlas det visserligen aldrig samma gröda över hela gårdsarealen, men om vi utgår ifrån en självrisk på 200 à 300 kronor,

Permanent skördeskadeskydd, m. m.

får en ägare av tvåfamiljsjordbruk stå en självrisk på mellan 6 000 och 9 000 kronor, som han skall klara med sin arbetsinkomst.

Under sådana förhållanden hade det nog funnits skäl för departementschefen att litet mer beakta vad som sägs i remissutlåtandena från olika håll. Jag nämner statens jordbruksnämnd, Landsorganisationen i Sverige, Kooperativa Förbundet och en mängd jordbruksorganisationer. De har förordat att man i varje fall i initialskedet för detta skördeskadeskydd skall ha kvar möjligheterna till lån. Landsorganisationen antyder att lånen bör — vilket är en gammal tanke som vi i vår motion mycket lätt kunnat ansluta oss till — ges formen av garantilån. Det är alltså inte här fråga om någon politisk gränsdragning, utan människor med fötterna på jorden, som arbetar inom LO, KF och andra organisationer och som har tänkt på dessa saker, har varit på det klara med att om det i fortsättningen skall bli möjligt för regeringen att slippa gå till riksdagen med begäran om skördeskadelån, stödlån och allt vad det heter, måste det ha utformats ett system som innebär att lån under vissa förhållanden står till förfogande.

I propositionen pekas på möjligheterna till förlustutjämning. Visst kan denna betyda mycket ur skattesynpunkt. Om en jordbrukare får två skördeskadeår med en självrisk på 4 000 å 5 000 kronor, så kan han det tredje året — om skörden då blir bra och han får goda inkomster — tack vare möjligheterna till förlustutjämning få en lägre skatt. Om förhållandet däremot är det motsatta och det goda året kommer först och de två skördeskadeåren därefter, föreligger inte samma möjligheter; jordbrukaren kan då inte göra skattefria avsättningar för kommande skördeskadeår.

Nu ligger denna fråga inte inom jordbruksutskottets domvärjo, och den delen av vår motion har hamnat hos be-

villningsutskottet, som inte kommer med sitt betänkande förrän i höst. Därför skall jag nu inte argumentera beträffande vårt förslag med begäran om utredning av frågan hur jordbrukarna skall kunna klara sin självrisk.

Jag kan inte heller framställa yrkan de om bifall till hela vårt förslag, då motionen alltså ännu inte är utskottsbehandlad i sin helhet, utan jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 3 i förevarande utlåtande.

Herr HEDIN (h):

Herr talman! I likhet med de tidigare talarna vill jag understryka det tacknämliga i att det nu föreligger ett förslag till skördeskadeskydd. Jag tror att det finns anledning att hoppas att vi i framtiden skall kunna komma ifrån de många gånger ganska irriterande diskussioner, som förs både i och utanför denna kammare när det blir skördeskador av någon betydelse eller till och med rena katastrofer. Men även om man inte kan veta, hur det föreslagna systemet kommer att verka i praktiken, kan det väl redan nu förutses att detta system inte kommer att fylla hela behovet av hjälp till dem som oförskyllt drabbas av skador, i synnerhet inte till dem som drabbas därav flera år i följd.

Jag anser det vara förvånande att departementschefen och utskottsmajoriteten underlåtit lägga fram förslag om hur självrisken skall klaras. Framför allt unga jordbrukare och nytillträdande jordbrukare kommer, skördeskadeskyddet till trots, att få stora svårigheter att bemästra. Det kan tyckas att en medelsjälvrisk på 15,5 procent är ganska låg. Men eftersom variationen kan vara avsevärd — enligt uppgift som gavs vid utskottsbehandlingen mellan 8 och 24 procent och för specialgrödor av allt att döma ännu större — och eftersom självrisken helt naturligt beräknas på bruttoresultatet av gårdens avkastning och inte på nettoresultatet, är det alldeles klart att självrisken

många gånger kan motsvara hela den normala nettoavkastningen av gården, ja, i enstaka fall överstiga denna. 15,5 procent självrisk skulle enligt propositionen motsvara 135 kronor per hektar. Om man räknar med siffran 24 procent, som nämndes i utskottet, skulle det bli fråga om 209 kronor per hektar. Herr Hæggbloom angav vad detta skulle innebära i självrisk på en gård på 30 hektar. För en gård på 50 hektar motsvarar dessa siffror en självrisk på 6 750 respektive 10 450 kronor. För en gård på 100 hektar blir självrisken 13 500 respektive 20 900 kronor. För en ung eller nytillträdande jordbrukare, som kanske har lånat pengar för att köpa gård och inventarier, och för en arrendator, som lånat för att köpa inventarier, kan det bli ytterst svårt och i många fall helt omöjligt att klara en självrisk som ger sådana utslag.

Ett annat argument för förslaget att självrisken skulle kunna täckas genom lån är att — vilket redan påpekats i debatten — vissa grödor, framför allt trädgårdsodlarnas, i varje fall tills vidare står helt utanför det föreslagna skördeskadeskyddet. Jag anser att det hade varit naturligt, att departementschefen eller utskottet hade i överensstämmelse med remissyttrandena från många olika håll, vilka herr Haeggbloom nyss berört, lagt fram förslag om skördeskadelån. Så är nu tyvärr inte fallet, utan den tanken har i stället förts fram i reservation nr 3 av jordbruksutskottets högerledamöter och centerpartister.

I högermotionen i anslutning till föreliggande proposition har liksom under förra årets höstriksdag föreslagits dels att lånen skulle få formen av statliga garantilån — det har också LO förordat — och dels att lånen skattemässigt skulle betraktas som skördeskadeförskott. Det sistnämnda förslaget skulle innebära att »lånen» skulle tagas upp som inkomst det år man får dem och i stället bli avdragsgilla i

Permanent skördeskadeskydd, m. m.
samband med amorteringen. Det förslaget har jordbrukets organisationer ställt sig bakom. Ett bifall därtill skulle givetvis för den enskilde i mycket hög grad öka värdet av skördeskadelånen, och det skulle förhindra att svårigheterna skjuts på framtiden.

Det har redan sagts att denna del av motionen kommer att behandlas av bevillningsutskottet, och därför skall jag inte närmare gå in på saken. Jag vill bara understryka att det i synnerhet för yngre jordbrukare är av utomordentligt stort intresse att frågan om självrisken blir löst på ett eller annat sätt. Lika uppenbart är att det nu föreliggande förslaget på den punkten inte täcker behovet. Jag hoppas därför att vårt förslag skall möta större förståelse i bevillningsutskottet än vad det har gjort i jordbruksutskottet.

I avvaktan härpå ber jag, herr talmän, att få yrka bifall till reservation nr 3 av herr Hermansson m. fl.

Herr talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr PERSSON i Appuna (s):

Herr talman! Jag kan ansluta mig till de föregående talarna när de säger att det är tillfredsställande att riksdagen nu får tillfälle att pröva ett permanent skydd för skördeskador. Alla som varit med om de debatter som förts på detta område måste, såvitt jag förstår, känna samma tillfredsställelse. Man försätter dock att det förslag som nu presenterats kommer att bli föremål för vidare undersökningar i vissa tekniska avseenden ty det är ju inte ett till alla detaljer utvecklat förslag. Men vi hoppas att det skall kunna utgöra den grund vi i fortsättningen skall bygga på.

Det skördeskadeskydd, som träder i kraft för 1961 års skörd, kommer att gälla alla jordbruk med en areal av över 2 hektar. Den årliga kostnaden för skyddet blir lägst 32,7 miljoner, inräknat administrationskostnaderna.

Permanent skördeskadeskydd, m. m.

Nämnda belopp fördelas så att 10 miljoner kronor plus administrationskostnaderna faller på statsmakterna och lägst 20 miljoner kronor på jordbrukarna själva. Självrisken blir som bekant 15,5 procent. Om man bortser från köksväxterna och vissa andra specialgrödor som jag återkommer med ett par ord om, kommer praktiskt taget alla grödor att omfattas av skyddet.

När vi i 1953 års utredning beträffande denna fråga diskuterade köksväxtodlingen, kom vi fram till att det på det området inte fanns något statistiskt material att bygga ett skördeskadeskydd på. Det gick inte att få fram några siffror beträffande normalskörden tidigare år. Därför var vi redan i utredningens förslag tvungna att ställa köksväxtodlingen utanför. Denna kommer naturligtvis att småningom inordnas i det permanenta skördeskadeskyddet, vilket också förutsattes både i propositionen och i utskottsutlåtandet.

Herr Hansson i Skegrie sade att det skulle vara tillfredsställande, om man här haft ett enigt utskottsutlåtande. Jag tror emellertid att enigheten sträcker sig så pass långt, att praktiskt taget alla jordbrukare med mycken stor tillförsikt skall kunna acceptera detta system. Bland de lösningar, som herr Hansson trodde att det skulle bli svårt att åstadkomma förtroende för i jordbrukarleden, nämnde han i första hand den skördestatistiska nämnden. Det är nämligen så, att det skall utses en skördestatistisk nämnd om sju personer, vilken nämnd skall knytas till statistiska centralbyrån. Herr Hansson och reservanterna menar, att den nämnden inte borde utses av Kungl. Maj:t, såsom det föreliggande förslaget förutsätter, utan att tre av nämndens ledamöter borde utses på förslag av jordbrukets organisationer och tre på förslag av jordbruksnämnden. Man skulle därigenom få ett större förtroende för denna nämnd ifrån jordbrukarnas sida, menar herr Hansson.

Nu kommer det organ som skall bli huvudmyndighet för skördeskadeskyddets administration att vara statens jordbruksnämnd. Där finns ju jordbrukarna representerade. Den nämnd, som det är här är fråga om, alltså den skördestatistiska nämnden, skall i första hand bestå av experter som skall utföra beräkningstekniska och jämförbara uppgifter. Vi skall alltså komma ihåg, att det är jordbruksnämnden som är den ansvariga myndigheten i detta fall. Jag har svårt för att tro att man på jordbrukarhåll, därför att den skördestatistiska nämnden skall utses på det sätt utskottet föreslagit, redan ifrån början skulle motta detta system med betänksamhet. Jag tror i varje fall att herr Hansson i Skegrie inte skall få rätt på den punkten.

Herr Hansson berörde också en annan sak. Han beklagade att ärt- och foderrotfruktodlingen inte tagits med i departementsförslaget och inte heller i utskottets förslag. Enligt hans mening hade 1953 års skördeskadeutredning ett bättre förslag på den punkten. Nu förhåller det sig emellertid på det sättet att även ärt- och foderrotfruktodlingen tagits med, herr Hansson. Det blir visserligen inte fråga om en särskild grödgrupp, men dessa växter kommer att gå in i en annan grupp. De är alltså medtagna även i detta förslag.

Det må tillåtas mig att säga några ord om ytterligare en fråga som herr Hansson var inne på. Det gäller de 75 miljoner kronor, som reservanterna menar bör ingå i skördeskadefonden. Herr Hansson säger att det år 1956 på denna punkt fattades ett beslut, vilket inte kan misstolkas och enligt vilket 75 miljoner kronor skulle tillföras en blivande skördeskadefond.

Det förhåller sig här på det sättet, att i den mån avgifterna på 30 miljoner kronor inte räcker till för att finansiera skördeskadorna, skall man enligt propositionen och utskottets utlåtande få ta i anspråk erforderlig del av dessa 75

miljoner kronor för att täcka bristen. Skulle det vara så, att inte heller dessa 75 miljoner kronor räcker till, skall Kungl. Maj:t i särskild ordning pröva, huruvida inte ytterligare bidrag skall utgå. Under sådana förhållanden tycker jag inte att det finns anledning att ta upp någon större diskussion på den punkten. Dessa medel kommer att stå till förfogande för jordbrukarna i den mån de behöver disponeras, men därför behöver inte medlen kontant gå in i det system som nu tillskapas.

Frågan om självriskan har här berörts av både herr Hansson i Skegrie och herrar Hæggbloom och Hedin. Det är klart att en självrisk på 15,5 procent kan betecknas som en hög självrisk. Men vi får väl förutsätta att man, då man fått en överblick över hur systemet kommer att verka, på ett eller annat sätt skall kunna reducera denna självrisk. Om så skall ske, får man också från jordbrukarhåll — såsom framhållits både i propositionen och i utskottsutlåtandet — ta på sig den kostnad som är förenad med en sänkning av självriskan. Vill man ha en lägre självrisk, får man vara beredd att ta på sig de ökade egna utgifter som detta innebär. Jag tror inte, herrar Hæggbloom och Hedin, att det skulle vara önskvärt att starta detta skördeeskadeskydd med att inrätta permanenta lånemöjligheter. Det skulle vara detsamma som att redan från början underkänna systemet som sådant. Det bör inte finnas någon anledning att här slå in på lånevägen utom i ett fall, nämligen beträffande köksväxtodlingen och jämförbara specialodlingar. Där har utskottet framhållit, att man skall kunna ge kontanta bidrag och man skall dessutom, tills det skapats ett tillfredsställande skydd på detta område, också kunna ställa kreditgarantier till förfogande för denna odling.

Herr talman! Jag skall inte längre uppehålla mig vid dessa frågor. Jag tycker att man bör vara tillfreds med att

Permanent skördeeskadeskydd, m. m.

det uppnåtts så stor enighet kring detta förslag, och jag hoppas att jordbrukarna skall betrakta det som ett allvarligt försök att få till stånd en bättre ordning och att förslaget skall kunna omfattas med det förtroende, som vi från utskottets sida förväntar oss.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HÆGGBLOM (h) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av vad herr Persson i Appuna yttrade om dessa lån kan jag inte neka mig nöjet att till kammarens protokoll läsa in vad departementschefen anført i fråga om Landsorganisationens yttrande på denna punkt! »Landsorganisationen i Sverige ställer sig tveksam till en fullständig avveckling av skördeeskadelånen innan det nya systemet praktiskt prövs. En övergång till statlig kreditgaranti synes här liksom på många andra ställen kunna förordas.»

Herr HANSSON i Skegrie (cp) kort genmäle:

Herr talman! I vår reservation beträffande den skördestatistiska nämnden begär vi inte att den skall utses av respektive jordbruksnämnden och jordbrukets organisationer. Vi säger endast att de berörda parterna i försäkringen bör bli likvärdigt representerade i nämnden, men vi tar inte avstånd från att Kungl. Maj:t skall få utse denna nämnd. Det är dock denna skördestatistiska nämnd som skall fortsätta uppbyggandet av skörde försäkringen, och det är just *utformningen* av denna försäkring som jag fäster stor vikt vid.

Som jag förut nämnde är det av stor betydelse att skördeeskadeförsäkringen från början omfattas med förtroende av jordbrukarna. Om denna skörde försäkring behöver sättas i kraft, kan man vara ganska övertygad om att den kommer att förete en hel del brister vid det första försöket. Jag tror emellertid

Permanent skörde-skadeskydd, m. m.

att jordbrukarna i ett sådant fall lättare tolererar de brister som befinner sig för handen, om de vet att den nämnd som utformat försäkringen inom sig haft ledamöter, som åtminstone så långt möjligt har försökt förena det teoretiska uppbyggandet med synpunkter på hur försäkringen kan tänkas verka i praktiken.

Herr PERSSON i Appuna (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Hæggblom skulle jag vilja säga att jag också har läst Landsorganisationens yttrande, men det hindrar inte att jag inte tycker att det är tillfredsställande, om man här skall börja med ett permanent skörde-skadeskydd, att införa en lånemöjlighet.

Herr Hansson i Skegrie tog sedan på nytt upp frågan om den skördestatistiska nämnden. Denna nämnd skall bestå av experter och den skall ha sju ledamöter, däribland såsom ordförande chefen för statistiska centralbyrån. Denna nämnd skall sedan lämna uppgifter till den ansvariga myndigheten för det permanenta skörde-skadeskyddet nämligen jordbruksnämnden och i jordbruksnämnden finns jordbrukarna redan representerade.

Det är för mig alldeles ofattbart att man från jordbrukarhåll inte skulle kunna godta den föreslagna ordningen för utseende av den skördestatistiska nämnden, när man ändå har två representanter i jordbruksnämnden som kan följa dessa frågor.

Herr HANSSON i Skegrie (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall be att herr Persson i Appuna förklarar en sak för mig. I jordbruksnämnden finns två ledamöter, vilka vi räknar som jordbrukets representanter. När nu expertnämnden skall ersättas med en skördestatistisk nämnd, varför skall det då vara omöjligt att låta dessa två ledamö-

ter som enligt vår mening representerar jordbrukarparten ingå i denna nämnd?

Herr SKÖLD (s) kort genmäle:

Herr talman! Till det senaste som herr Hansson i Skegrie yttrade vill jag bara säga att det finns all anledning att räkna med att Kungl. Maj:t kommer att ta med de båda nämnda representanterna i den skördestatistiska nämnden, ty de är ju experter på området.

Herr ELMWALL (cp):

Herr talman! Jag kan i mycket instämman i vad herr Hansson i Skegrie och Hedin har sagt i denna fråga, särskilt när det gäller självriskan, och jag skall därför inte trötta med att närmare ta upp dessa frågor. Det må vara nog att understryka att det är mycket betydelsefulla frågor.

Både inom och utom riksdagen har jämförelse ofta gjorts mellan arbetslöshet och skörde-skador. Så till vida är väl jämförelsen riktig som båda dessa former av mera samhällsomfattande olyckor för enskilda individer, ja för hela familjer medför undergrävd och på kort tid kanske helt raserad ekonomi. Skillnaden är den, att skörde-skador av den omfattning, som övergått stora områden under de senaste åren, inte endast medför skördebortfall och därmed bortfall av familjernas arbetsinkomster utan även förlust av de medel som nedlagts för att frambringa den skörd, som skulle ha givit täckning för produktionskostnaderna och betalning för arbetet.

Jag vill inte alls bestrida betydelsen av de åtgärder som samhället har vidtagit för att lämna hjälp i dessa kritiska situationer, men många gånger har hjälpen varit otillräcklig, felplanerad och felplacerad. De ersättningsgrunder som skall tillämpas bör nog prövas och hjälpen tillföras dem som skadan lidit. Produktionen i vissa områden har genom skörde-skador blivit hårt nedpressad, men områden utan skörde-skador

och med full produktion har vid vissa tillfällen till följd av de ersättningsgrunder som valts fått reveny av skador som andra har lidit.

Det är mot bakgrunden av sådana erfarenheter befogat att välkomna, att en skördeskadeförsäkring kommer till stånd. Förslaget i proposition nr 94 måste dock endast betraktas som ett trevande försök att komma till rätta med problem, som i våra dagars penninghushållande samhälle inte längre kan lösas av enskilda. Sedan får vi hoppas, som sagt här tidigare, att bristerna på grundval av de erfarenheter vi vinner kommer att elimineras och systemet utfyllas. Min förhoppning är också att bestämmelser så snart ske kan inarbetas i systemet jämväl för trädgårdsodlare och för specialgrödor. Jordbrukarna i min hemtrakt ställer emellertid inga överdrivna förhoppningar på att systemet redan från början skall visa sig effektivt.

Ur många synpunkter måste jag beklaga, att skördeskadetredningens förslag förkastades för några år sedan. I vissa delar, t. ex. just beträffande självrisker, var det förslaget gynnsammare än det som nu föreligger. När jordbrukarna inte kunde godkänna det förslaget hade säkerligen god vilja från de styrande kunnat göra underverk.

Motionen nr II: 721 pekar på vissa punkter i föreliggande förslag, där ändring eller förbättring är, enligt vad jag anser, nödvändig. Jag förmodar att den undersökning om verkningarna på spillsäden och kvaliteten av 1960 års skördeutfall, som ännu pågår, skall ge helt andra ersättningssiffror än de som jordbruksnämnden framräknat i sin redogörelse och som verkar vara helt illusoriska.

Under senare år har jag många gånger, då skörden blivit stående ute och ej kunnat bärgas, från skilda håll hört den meningen uttalas, att »bönderna behöver ju inte bärga skörden, de får betalt ändå». Av departementschefens

Permanent skördeskadeskydd, m. m.

skrivning får jag det intrycket, att han i viss mån accepterar detta talesätt. Han skriver att vid behovsprövad bidragsgivning skall prövas, om den sökande noggrant vidtagit alla åtgärder som på honom skäligen kan ankomma för att motverka skadorna och bärga skörden. Jag reagerar inför sådana uttalanden. Jag har under mer än 45 år arbetat i jordbruk som arbetare och som egen företagare, och om jag ser tillbaka, kan jag säga att jag inte känner till någon jordbrukare som medvetet underlåtit att bärga sin skörd. Däremot har jag sett hur olika människor bedömer förhållandena, och förutsättningarna är även olika. Den ene går ut på morgonen för att konstatera, om han kan köra in sin havre, och finner att det går för sig. Han har spannmålstork, som kan fyllas direkt från tröskan. Hans granne anser, att hans havre behöver ett par torrvädersdagar till för att bli lagringsduglig. Den ene får sin havre bärgad på dessa två dagar, den andre får sin kvar på grund av att en väderleksförsämring inträffar som sedan fortsätter. Bedömningen varierar i oändlighet. Inga människor är lika, och deras arbetsförmåga är också olika. Men vem kan sätta sig till doms häröver?

Till sist, herr talman, skulle jag vilja säga några ord om en annan detalj. Jag hörde häromdagen en framstående ledamot av riksdagen uttrycka den uppfattningen att om jordbrukarna fick tillsätta representanter i den skördestatistiska nämnden kunde man befara, att fullständiga blindpipor skulle komma med. Även om man bortser från det gamla ordspråket, att en blind höna också kan hitta ett korn, känner nog var och en till att jordbrukarna länge sysslat med försäkringsverksamhet på olika områden. Det finns t. ex. brandförsäkringsbolag som är mer än 120 år gamla. De är startade av jordbrukare och ledes väl ännu i huvudsak av jordbrukare. Dessa företag står sig till synes gott i konkurrensen med riksbola-

Permanent skördeskadeskydd, m. m.

gen — vilka senare, inom parentes sagt, i vissa detaljer dock tycks vara gynnade av lagstiftningen. De s. k. länsbolagen klarar sig väl både beträffande premier, service och skaderegleringar.

Jag vill också understryka, att jordbrukarna på många håll tidigare har bedrivit en form av skördeskadeförsäkring. Jag syftar på de s. k. sockenmagasinen, magasinfonderna eller sockenmagasinskassorna — allt olika benämningar på en form av kollektivt handlande för att säkra utsäde för kommande behov och även för att hålla den värsta svälten borta, inte enbart från jordbrukarna själva utan även från andra befolkningsgrupper.

Det var de gamla sockengränserna som på den tiden inramade det skördeskadeområde, inom vilket sockenmännen efter bästa förmåga bistod varandra i bistra tider. De kände säkerligen själva bäst till behoven och förnötte nog inte sin tid med att grubbla över om socknen var rätt »Strata» eller inte. Dessa magasinssonder har på sina håll inte avecklats förrän på senare tid, och de pengar som där fanns kvar har i allmänhet fått gå till för sockenborna allmännyttiga ändamål.

Jag tror inte man skall behöva skära jordbrukarna över en kam och säga att de är fullständigt borta på detta försäkringsområde. Jordbrukarna kan nog ur egna eller närstående led få fram i varje fall tre representanter som är tillräckligt sakkunniga även på det området.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna nr 1, 2 och 3 av herr Hermansson m. fl.

Herr PERSSON i Appuna (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Elmwall uttryckte sitt missnöje med ett uttalande av statsrådet i propositionen, vilket enligt herr Elmwall skulle innebära ett misstänkliggörande av Sveriges bönder för att de inte skulle vilja bärga sin gröda utan

låta den stå, eftersom de ändå fick statsbidrag. Herr Elmwall måtte inte ha läst ordentligt vad departementschefen skriver. Statsrådet resonerar — det framgår av sid. 6 i utskottets utlåtande — om den individuella försäkringen och säger, att han är, i likhet med vad man är på många andra håll, medveten om att ett på helt individuella grunder uppbyggt skördeskadeskydd inte rimligen kan införas nu bl. a. med hänsyn till de höga administrationskostnaderna. Han tillägger: »Jag vill i sammanhanget tillfoga att ett sådant skördeskadeskydd skulle kräva omfattande kontrollåtgärder för att utröna huruvida den enskilde odlaren i skälig utsträckning sökt motverka uppkomsten av skador på skörden och vidare om han gjort vad som stått i hans makt för att bärga denna.»

Det är väl, herr Elmwall, riktigt att om man har en försäkring som är byggd på individuella premier, så tvingas man vidta sådana åtgärder. Det innebär inget misstänkliggörande av Sveriges bönder. Huvudparten av dem är säkerligen hyggliga människor, de såväl som alla andra, men det hindrar inte att det kan finnas även sådana som inte är det. Detta uttalande är emellertid inte riktat mot jordbrukarna.

Herr ELMWALL (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är för min del glad om man kan uppfatta skrivningen på det sätt som herr Persson i Appuna här säger. Emellertid gäller inte uttalandet den egentliga försäkringen, utan det är kontantbidraget som skall prövas på det sättet.

Herr HANSSON i Skegrie (cp):

Herr talman! Det är skönt när bröder kan enas, heter det. Herr Sköld sade nyss att han förmodade att Kungl. Maj:t med största säkerhet kommer att utse de jordbrukarrepresentanter, som nu finns i expertnämnden till ledamöter,

även i den skördestatistiska nämnden. Jag uttalade i mitt första anförande en förhoppning om att departementschefen inte skall glömma att jordbrukarna bör ha en representation som de känner och värderar.

Men herr Sköld, varför kunde man då inte redan i utskottet enas om ett sådant uttalande, varom krav framställdes där? I så fall hade det förelegat ett mera enigt utlåtande i dag. Jag sade i mitt första anförande att i en fråga sådan som denna hade det varit önskvärt med så stor enighet som möjligt redan från början. Men för all del, bättre sent än aldrig. Kan man bara enas, så gör det ingenting, om det sker vid den ena eller andra tidpunkten.

Jag instämmer livligt i herr Skölds förhoppning om att departementschefen handlar såsom han antydde.

Herr PERSSON i Appuna (s):

Herr talman! Om jag kan ytterligare glädja herr Elmwall skall jag göra det. Det är inte om kontantbidraget som departementschefen talar i det uttalande jag berörde. Om herr Elmwall läser på sid. 6 i utlåtandet, skall han finna, att där klart framgår att uttalandet gäller det permanenta skördeskadeskyddet.

Herr SKÖLD (s) kort genmäle:

Herr talman! Reservanterna avser med sitt förslag att i praktiken binda Kungl. Maj:ts val av ledamöter i skördestatistiska nämnden. Detta vill utskottet icke vara med om. Kungl. Maj:t bör ha frihet att välja de för uppgiften mest lämpliga.

Herr GREBÄCK (cp):

Herr talman! Med de erfarenheter jag har från arbetet inom lantbruksnämnden i Stockholms län, där vi har sysslat med skördeskadelån och skördeskadebidrag så gott som varje år under den senare hälften av 1950-talet, anser jag att utskottsmajoriteten hyser alltför stor

tilltro till att detta nya försäkrings-system skall fungera så att någon form av skördeskadelån inte skulle behövas.

Det slår en när man går igenom ansökningshandlingar hur skrämmande dålig ekonomien ofta har varit hos yngre, nytillträdande jordbrukare under senare delen av 1950-talet. I allmänhet förfogar de inte över tillräckligt med kapital för att bygga upp sin rörelse — det må gälla att köpa fastigheten eller för arrendatorer att skaffa maskiner, redskap och kreatur — och att erhålla tillräckliga driftkrediter. Detta gör att de i mycket hög grad blir beroende av krediter hos firmor. Det är inte alls ovanligt att man i ansökningshandlingarna finner ägare av familjejordbruk på 60, 70 eller 80 tunnland, vilka betalar ränta för växelskulder på 25 000—30 000 kronor. Tillkommer sedan upp-lupna arrenden, amorteringar och räntor på löpande lån blir det en oerhörd börda för dessa unga jordbrukare just under den tid då de skall bygga upp sitt kapital. Under de första åren är ett modernt jordbruk oerhört känsligt för rubbningar i produktionen, och det är mycket besvärligt att hålla det i gång och få det att bära sig.

Försäkringssystemet behöver därför kompletteras med en låneform med litet mera långsiktiga krediter — det kommer vi inte ifrån i det långa loppet. Det skulle ha behövts en sådan anordning under uppbyggnadsskedet av försäkringen som ett värdefullt stöd, men även på längre sikt kommer vi att bli tvungna ta upp dessa problem till diskussion. Inom så att säga den ordinarie ramen för lantbruksnämndernas verksamhet borde därför skapas möjligheter att bevilja driftkrediter till jordbrukare när de behöver sådana för att stabilisera sin verksamhet. — Vi kan nog inte undgå att inom en snar framtid ta ställning till det problemet.

Jag har bara velat anlägga dessa synpunkter med ledning av min erfarenhet från ett område som har drabbats

Permanent skördeskadeskydd, m. m.

av upprepade skördeskador så gott som varje år under 1950-talet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna nr 1, 2 och 3.

Herr ANTBY (fp):

Herr talman! Jag vill i likhet med ett flertal tidigare talare uttala min tillfredsställelse över att vi nu kommit dithän, att riksdagen fått upp förslaget om skördeskadeskydd till behandling — det har ju länge varit väntat. Nu får man bara hoppas att det gamla ordspråket »Den som väntar på något gott väntar aldrig för länge» skall bli besannat i detta avseende.

Det har varit en hel del svårigheter när det gäller att finna den rätta melodien vid utformandet av det permanenta skördeskadeskyddet. Jag tror dock man vågar säga att departementschefen funnit en godtagbar linje, som bör prövas. I alla händelser tycker jag att man kan betrakta det som synnerligen värdefullt att jordbrukarna nu vet vad de har att rätta sig efter och slipper att stå vid statens dörr och tigga om hjälp, såsom fallet varit många gånger tidigare.

Något som för mig varit angeläget i denna fråga är att trädgårdsodlare och jordbrukare, som bedriver odling av specialgrödor, inte genom införandet av detta system kommer i ett sämre läge än tidigare. Herr Nilsson i Lönsboda och jag har väckt en motion, som berör dessa problem, och vi tycker att den blivit i stort sett tillfredsställande beaktad vid utskottsbehandlingen.

En annan fråga, som flera gånger varit uppe i denna debatt, gäller jordbrukarnas lånemöjligheter. För att inget missförstånd skall föreligga vill jag påpeka, att utskottsmajoritetens skrivning innebär lånemöjligheter för trädgårdsnäringen och jordbruket när det gäller grönsaksodlingar och specialodlingar av olika slag. Det är således här inte fråga om en fullständig avveckling av lånemöjligheterna. De finns inte

längre i form av statliga lån utan i stället i form av kreditgarantier.

Slutligen tycker jag det är riktigt att understryka att man här kommer att vandra på en tidigare obetrad väg. Systemet är inte färdigt utan behöver säkerligen kompletteras i framtiden. Mot denna bakgrund tycker jag det är klokt att man börjar försiktigt, och jordbruksministern har också anslagit en försiktig ton i detta fall. Jag anser därför att vi i stort sett kan vara nöjda med det föreliggande förslaget.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav till en början propositioner i avseende å utskottets *hemställan*.

Mom. 1

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets *hemställan*, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen 1) i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hansson i Skegrie begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets *hemställan* i mom. 1) i utskottets utlåtande nr 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen 1) av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositio-

nen. Herr Hansson i Skegrie begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 170 ja och 32 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 2—4

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 5

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen 1) i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hansson i Skegrie begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i mom. 5) i utskottets utlåtande nr 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen 1) av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstade för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Mom. 6

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemstäl-

Permanent skördeskadeskydd, m. m.

lan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen 1) i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hansson i Skegrie begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i mom. 6) i utskottets utlåtande nr 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen 1) av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hansson i Skegrie begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 172 ja och 31 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 7—10

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 11—13

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen 3); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hansson i Skegrie begärde emellertid votering, i anledning varav efter given

Permanent skörde-skadeskydd, m. m.

varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i mom. 11)—13) i utskottets utlåtande nr 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen 3) av herr Hermansson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hansson i Skegrie begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 137 ja och 65 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet hemställt.

Mom. 14 och 15

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr talmannen gav härefter i fråga om *motiveringen* propositioner dels på godkännande av utskottets motivering, dels ock på godkännande av utskottets berörda motivering med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen 2) av herr Hermansson m. fl.; och godkände kammaren utskottets motivering oförändrad.

§ 14

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, så-

vitt angår jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 15

Till bordläggning anmäldes

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av konventionen angående Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), m. m.,

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 juli 1947 (nr 511) om särskilda förmåner för vissa internationella organisationer, m. m.,

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående Sveriges anslutning till en konvention för upprättande av en europeisk organisation för astronomisk forskning rörande södra stjärnhimlen, och

nr 4, i anledning dels av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1960 och 1961 vid dess tolfte ordinarie möte fattade beslut, dels av motioner väckta i anslutning till sagda proposition;

konstitutionsutskottets memorial nr 15, angående granskning av de i statsrådet förda protokoll;

statsutskottets utlåtande nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag för stöd till industriellt forsknings- och utvecklingsarbete, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 27, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i förordningen om allmän varuskatt, och

nr 48, i anledning av väckta motioner om begränsning av alkoholreklamen, m. m.; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckta motioner angående viss utjämning av priserna på flytande drivmedel.

§ 16

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1961/62; och

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från ersättningskyldighet till kronan.

Vidare anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 213, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag.

Slutligen anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 212, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 95, med förslag till lag om ändrad lydelse av 59 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753), m. m.

§ 17

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 150, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1961/62, m. m.,

nr 160, med förslag till lag om ändrad lydelse av 39 § 3 mom. och 46 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370),

nr 162, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid 1962 års taxering för avsättning till investeringsfonder för konjunkturutjämning, samt

nr 164, angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande arvsskatt.

Dessa propositioner bordlades.

§ 18

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet inkommit framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående en i samband med isländska alltingets 1 000-årsjubileum av riksdagen överlämnad bokgåva till alltinget.

§ 19

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 15.08.

In fidem

Sune K. Johansson